

sij

št. 11
15. decembra 2008

Stran 3

**Predsednikova
poslanica**

Stran 6

**Uspešna izdelava
in predelava
JEKLA MKM CrAl6**

Stran 7

**Metal Ravne na
sejmu**

Euromold

Stran 10

**Pod lupo - SUZ
in ZIP Center**

V

Uvodnik

Drage bralke in spoštovani bralci,

je čas tisočerih lučk, čas skritih želja in upov. Vam in vašim najljubšim želimo, da bi prepoznali priložnosti za njihovo uresničitev.

Naj bo praznovanje božiča prijetno in nazdravljanje letu 2009 poskočno, igrivo in razposajeno.

Uredništvo

- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 10
- 20
- 21
- 23
- 25
- 28
- 30
- 31
- 32
- 34
- 39
- 41
- 43

Uvodnik

Predsednikova poslanica

Ulito v številke

Metal Ravne s sistemom VZD po OHSAS 18001

Razvoj jekla MKM

Metal Ravne na sejmu Euromold

IMH novičke

Pod lupo – SUZ

Pod lupo – ZIP center

ENOS – Energetika Jesenice

Znižujemo emisije toplogrednih plinov

Bojni strupi v gospodinjstvu

Šikaniranje na delovnem mestu

Mala šola jeklarstva

Kadrovska gibanja

V slovo sodelavcu

Srečanje jubilentov Nožev

Dušan Rus – s kolesom nad stres

Maruša Ferk – mladi up slovenskega smučanja

Koledar ob 80-letnici Jesenic

Začelo se je z nabojem za puško

Čarobni dnevi v decembru na Ravnah

Eroika v Kranjski gori

Svetovni dan boja proti AIDSU

V prestolnici Madžarske

Špikov kot

Smeh je pol jabolka + križanka

Interni mesečni časopis skupine SIJ – Slovenska industrija jekla. Odgovorna urednica: Anja Potočnik. Glavna urednica: Vesna Pevec Matijević. Uredniški odbor: SIJ – Slovenska industrija jekla: Monika Štojs; Acroni: Katarina Čučnik, Stane Jakelj, Nataša Karo; Metal Ravne: Eleonora Gladež, Andreja Krajnc; Elektrode Jesenice: Rafko Penič, mag. Mojca Šolar; Noži Ravne: Egidij Hudrap; SUZ: Andrej Pogačnik; ZIP center: Bojan Lesjak. Stalni sodelavci: Boris Berginc – Špikov kot; Tone Kelbl in Marjan Mencinger – Obnavljamo energijo / pohodništvo in potovanja; Drago Ronner – križanka. Jezikovni pregled: mag. Andreja Čibron - Kodrin. Tisk: ZIP center. Naklada: 3600 izvodov. Izdajatelj in naslov uredništva: SIJ – Slovenska industrija jekla, d. d., Gerbičeva 98, 1000 Ljubljana, tel.: 01/242 98 18, e-pošta: anja.potocnik@sij.si in vpevec@metalravne.com

Novoletna poslanica predsednika uprave

Spoštovane sodelavke, cenjeni sodelavci,

nepreklicno se poslavljamo od leta, ki ga jeklarji zapuščamo z mešanimi občutki.

Dobro prvo polovico leta 2008 smo bili upravičeno ponosni na dosežene rezultate, izpolnjene naložbene projekte, nadaljevanje okoljevarstvenih prizadevanj, v obeh naših jeklarnah so padali rekordi ... Rekordni začetek leta so narekovali kovači Metala Ravne z ogromnim, skoraj 20 ton težkim odkovkom, rekorden je bil izplen tudi v vroči valjarni Acronija. Junija in septembra smo v Metalu Ravne pognali pomembni investiciji, novo kovačnico težkih odkovkov in prenovljeno valjarno gredic. Obe pridobitvi bosta omogočali večjo konkurenčnost in kakovostnejše zadovoljevanje želja kupcev.

Zlati in srebrni Acronijevi in Metalovi inovatorji so dokazali, da sodimo v sam inovativni slovenski vrh. Številne manjše posodobitve proizvodnje in storitev so bile tudi v naših drugih družbah Noži Ravne, Elektrode Jesenice, SUZ in ZIP center. S številnimi okoljevarstvenimi projekti, sponzorstvi in z donatorstvi smo zopet dokazali svojo družbeno odgovornost in zavedanje, da smo pomemben nosilec slovenskega gospodarstva in steber lokalnih skupnosti. Še bi lahko naštevali. Preprosto, dobro smo delali in taki so bili dobro polovico leta tudi rezultati. Kot delček enotnega sveta pa se kljub temu nismo mogli izogniti recesiji, ki je zaznamovala vse države in spravila na kolena mnoga podjetja in poslovne skupine. Kljub našemu znanju in ugledu, kljub naši odzivnosti in prožnosti pri izpolnjevanju želja kupcev nas kriza ni obšla in v zadnjih mesecih smo se morali soočiti s približno 20-odstotnim povprečnim zmanjšanjem naročil. Uprava in poslovodstva družb smo se trudili za racionaliziranje stroškov in ohranjanje pridobljenih oziroma pridobivanje dodatnih naročil, ki nam bi omogočila prebroditev sušnih mesecev. Ob vseh naporih in prizadevanjih pa smo bili primorani predlagati uvedbo začasnega krajšega delovnega časa v družbi Acroni, prekinitve nekaterih pogodb o začasnem delu ipd. Verjemite, odločitev ni bila lahka, a je bila edina možnost, da se organiziramo tako in preprečimo kasnejša odpuščanja.

To ni naša prva preizkušnja. Številne smo že prestali in iz vsake prišli kot zmagovalci, zato trdno verjamem, da bo tudi tokrat tako. Saj imamo vendar znanje in dolgoletne izkušnje, saj smo vendar prilagodljivi, a neupogljivi!

Naj vam vsem, kot tudi spoštovanim upokojemcem in tistim, ki sobivate ali sodelujete z družbami v skupini SIJ – Slovenska industrija jekla, zaželim, da s pogumom in z optimizmom vstopite v prihajajoče leto 2009 in ga preživite čim bolj uspešno, zdravo in radostno.

Tibor Šimonka,
predsednik uprave skupine
SIJ – Slovenska industrija jekla

Proizvodnja in prodaja I.-XI. 2008

PROIZVODNJA ODLITEGA JEKLA

v tonah

DRUŽBA	I.-XI. 2007	OCENA I. - XI. 2008	indeks
ACRONI	337.830	370.222	110
METAL Ravne	104.428	106.085	102
SKUPAJ	442.258	476.307	108

KOLIČINSKA PROIZVODNJA

v tonah

DRUŽBA	I.-XI. 2007	OCENA I. - XI. 2008	indeks
ACRONI	289.254	306.833	106
*METAL Ravne	70.525	71.067	101
NOŽI Ravne	1.346	1.380	103
ELEKTRODE Jesenice	10.980	10.142	92
SUZ	6.958	5.492	79
SKUPAJ	379.063	394.914	104

* blagovna proizvodnja brez storitev

KOLIČINSKA PRODAJA

v tonah

DRUŽBA	I.-XI. 2007	OCENA I. - XI. 2008	indeks
ACRONI	291.237	311.741	107
METAL Ravne	72.115	71.586	99
NOŽI Ravne	1.643	1.534	93
ELEKTRODE Jesenice	11.188	10.457	93
SUZ	6.943	6.005	86
SKUPAJ	383.126	401.323	105

* količinska prodaja s storitvami

VREDNOSTNA PRODAJA

v EUR

DRUŽBA	I.-XI. 2007	OCENA I. - XI. 2008	indeks
ACRONI	442.060.231	455.414.152	103
METAL Ravne	153.449.012	172.064.422	112
NOŽI Ravne	14.971.922	15.176.130	101
ELEKTRODE Jesenice	18.311.515	18.645.096	102
SUZ	6.462.608	6.318.327	98
ZIP center	2.220.477	2.465.000	111
SKUPAJ	637.475.765	670.083.127	105

OPOMBA: Vrednosti za obdobje 1.-11. 2008 so ocena.

OPOMBA SUZ: Rezultati niso primerljivi s preteklim letom zaradi opustitve žebljarskega programa.

Skrbimo za varnost in zdravje pri delu (VZD)

Metal Ravne prvi na Koroškem s sistemom VZD po mednarodnem standardu OHSAS 18001

Zakaj smo se v Metalu Ravne odločili za certificiranje

Metalurška panoga je zelo zahtevna glede izvajanja varnosti in zdravja pri delu. Vse dejavnosti, ki jih opravljamo v Metalu Ravne (metalurški procesi v proizvodnji jekla, valjanje, kovanje, mehanska in toplotna obdelava jekla, vzdrževanje, razvoj in preizkušanje), imajo svoje specifične zahteve glede varnosti in zdravja pri delu.

V Metalu Ravne smo v večletnem obdobju spoznali, da s sistemskimi pristopi učinkoviteje razrešujemo težave, poleg tega so nekateri nujni za delovanje na zahtevnih svetovnih trgih. Prav zaradi tega smo se odločili še za uvedbo sistema varnosti in zdravja pri delu v skladu z mednarodnim standardom OHSAS 18001. To je standard, po katerem je mogoče certificirati sisteme vodenja poklicnega zdravja in varnosti. Zasnovan je tako, da ga je mogoče povezovati s sistemi vodenja kakovosti (ISO 9001) in ravnanja z okoljem (ISO 14001). S pridobitvijo certifikata po tem standardu bomo dokazali, da smo tveganja v našem delovnem okolju sposobni prepoznati, ovrednotiti in obvladovati.

Certificiranje je mednarodno preizkušeno orodje z dobrimi rezultati. S pridobitvijo certifikata se med drugim izboljša varnostna kultura v podjetju, poveča se učinkovitost in posledično zmanjša število nezgod in izpadov proizvodnega časa, poveča se nadzor nad nevarnostmi, tveganja pa se zmanjšajo, izkaže se skladnost z zakonodajo, znižujejo se zavarovalne premije, izboljša se javna podoba v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu, spodbuja se tudi učinkovitejša notranja in zunanja komunikacija, večja je urejenost delovnih mest s poudarkom na varnosti. Znanja in vedenja s področja varnosti in zdravja pri delu prenesemo na delavce, dvigne se zavest o pomembnosti lastne varnosti.

Vse sisteme v Metalu Ravne certificira Bureau Veritas.

Takšen certifikat že imajo v Acroniju, tudi v jeklarni v Štorah. Metal Ravne pa bo prvo podjetje s tem certifikatom na Koroškem.

Potek certificiranja

Predpresoja, ki smo jo imeli v začetku decembra, je potrdila, da je sistem vzpostavljen. Še decembra bomo izvedli glavni del presoje, v kateri bomo preverili stanje tudi na terenu.

Preverili bomo stroje in naprave, red in čistočo na delovnem mestu, požarni red, omare za prvo pomoč, prav tako bomo preverili tudi izvajanje izobraževanja ter rednih zdravniških pregledov.

V zadnjem obdobju smo se pospešeno pripravljali na certifikacijo, razrešili smo marsikateri problem, ki ga v preteklosti ni bilo mogoče. Zdaj smo tik pred presojo, s katero bomo preverili uspešnost našega prizadevanja in potrdili naš trud.

Mirko Višner in Bernarda Breznik

Izobraževanje

V zvezi s pospešenimi pripravami na certificiranje so se vodstvo podjetja in operativni vodje Metala Ravne udeležili izobraževanja, kjer smo predstavili sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu OHSAS 18001:2007 - predstavila sem ga Bernarda Breznik, vodja projekta, ter zakonodajo s področja varnosti in zdravja pri delu (osnovne zahteve predpisov v našem podjetju), ki jo je predstavil Mirko Vošner, direktor Biroja za varnost pri delu.

Bernarda Breznik, univ. dipl. inž. metal. in mater., strokovna sodelavka v oddelku Vodenje kakovosti v Metalu Ravne

Udeleženci izobraževanje so z zanimanjem prisluhnili predstavitvi sistema ter se seznanili z zakonodajo VZD.

Uspešna izdelava in predelava jekla MKM CrAl 6 v Acroniju

V Acroniju smo novembra letos uspešno izdelali in predelali močnolegirano feritno nerjavno jeklo iz skupine ognjevzdornih jekel MKM CrAl 6 (W.Nr.1.4767).

Jeklo se uporablja za navitja katalizatorjev bencinskih motorjev. V osnovi gre za zlitino železa-kroma-aluminija z dodatki redkih zemelj (lantanidi), vendar je razmerje med posameznimi elementi bistveno za določitev ustrezne tehnološke poti izdelave in predelave jekla.

V tem primeru gre za povišan delež Cr, ki se giblje nad 20 %, in delež Al, ki znaša nad 6 %. Prav visok delež Al v jeklu zahteva povsem nov in inovativen tehnološki pristop k izdelavi vrste jekla MKM CrAl 6.

Iz tega vidika je tehnologija predelave te vrste jekla zelo zahtevna. Deleži dodanih legirnih elementov so visoki in medsebojno močno vplivni, prav zato marsikateri svetovni proizvajalec jekla temu ni kos.

Na novo izdelavo te šarže smo se predhodno temeljito pripravljali. V tehnološki verigi izdelave in predelave so bile izvedene smeje inovativno-razvojne spremembe, ki so poleg znanja, izkušenj in zagnanosti vseh sodelavcev zahtevale tudi kanček poguma!

Tako smo v petek, 14. 11. 2008, uspešno in brez zapletov hladno valjali vseh šest kolobarjev jekla vrste MKM CrAl 6, ki so bili uspešno valjani tudi v Vroči valjarni.

Vsi dosedanji naporji so se nam izjemno dobro obrestovali in smo s končnim izkupičkom zadovoljni.

Seveda pa tu nismo končali. Veliko stvari bo treba še nadgraditi in predvideti, toda imamo potrdilo, da smo na pravi poti. Saj le z odlično ekipo sodelavcev, znanjem, s talenti in z izkušnjami bomo lahko kos novim izzivom, ki so pred nami.

Zato izkoriščam to priložnost in se zahvaljujem vsem, ki ste kakorkoli sodelovali pri izdelavi in predelavi nove šarže MKM CrAl 6, tako najožjemu timu sodelavcev kot tudi vsem drugim v proizvodni verigi in v službah. Hvala vsem, ki ste v projekt verjeli!

Brez dobre ekipe zagnanih in izkušenih sodelavcev je težko načrtovati, še težje pa projekt izvesti ter ga postaviti v življenje.

Srečno in upam na tako dobro sodelovanje tudi v prihodnje.

Stane Jakelj, dipl. inž. metal.,
raziskovalec za nerjavna jekla v Acroniju

Uspešno hladno valjan kolobar MKM CrAl6

Foto: arhiv Acronija

Razrez ulite žile MKM CrAl6

Foto: arhiv Acronija

Razstavljamo

Metal Ravne na mednarodnem sejmu Euromold v Frankfurtu

Metal Ravne se udeležuje mednarodnega sejma orodjarjev in vodilnih proizvajalcev orodnih jekel Euromold že devet let, od leta 2002 s samostojnim razstavnim prostorom, ki nam zagotavlja prepoznavnost in obenem sporoča našo aktivno tržno naravnost.

Na vseh dosedanjih sejmih je prevladoval velik optimizem zaradi ugodnega in izjemno dolgega konjunktornega cikla, ki naj bi mu po napovedih poznavalcev začela pohajati sapa šele po letu 2010.

Na splošno bi lahko ocenili, da je bilo letos obiskovalcev nekaj manj, predvsem je bilo občutno manj na prejšnjih sejmih vedno številčnejših obiskovalcev iz azijskih držav.

Na veliko presenečenje in grozo skorajda vseh, s katerimi smo se pogovarjali, je pri-

čujoča finančna kriza čez noč streznila in prepričala o resničnem stanju na trgu še tako velike optimiste.

V Nemčiji, ki predstavlja največji izvozni trg za Metal Ravne kakor tudi za večino slovenskega gospodarstva, se je BDP v drugem četrtletju v primerjavi s prvim znižal za 0,4 odstotka, v tretjem četrtletju pa v primerjavi z drugim za 0,5 odstotka, podatek za četrto četrtletje bo zagotovo še slabši. Dogajanje na največjem evropskem trgu, tudi za jeklarske proizvode, pušča negativne posledice tudi na slovenskem gospodarstvu.

V pogovorih z vodilnimi evropskimi proizvajalci orodnih jekel je bilo čutili ponovno ogrevanje za sodelovanje in dopolnjevanje proizvodnih programov. Pogovori v tej smeri se bodo po vsej verjetnosti nadaljevali v začetku leta 2009.

Nenehno naraščanje cen surovinam v zadnjih štirih letih je povzročalo nagel vzpon cen jekla, ki naj bi se po napovedih v zmerni obliki nadaljeval vsaj do leta 2010. Taka situacija je na trgu ustvarila povpraševanje, večje od trenutnih zmognosti jeklarske proizvodnje. To je povzročilo nenormalno daljšanje dobavnih rokov in seveda kopičenje vedno dražjih zalog pri skladiščnikih, ki so računali na naraščajoč trend cen jekla še vsaj kako leto.

Istočasno so pomanjkanje jekla na trgu in dolgi dobavni roki narekovali močan naložbeni cikel v nove proizvodne zmogljivosti po svetu, predvsem v kovačnice, kjer je bilo povpraševanje precej večje od proizvodnih zmognosti.

Ogromne količine jekla v skladiščih, ob istočasnem drastičnem zmanjšanju porabe, za sedaj predvsem v avtomobilski industriji, bodo do primerne znižanja zaloga pri skladiščnikih povzročile zmanj-

Metalova »posadka« na sejmu (od leve): Milan Gradišnik, Marjana Robnik, Tina Tominc, Jost Rainer Kunze - agent Metala Ravne za nemški trg, Jerneja Lašič - Kovintrade mednarodna trgovina, Stanko Triglav in Andrej Vrečič

Foto: arhiv Metala Ravne

šanje povpraševanja po novi proizvodnji in posledično nižji obseg naročil pri proizvajalcih.

Kako dolgo bo kriza trajala in kje bo dosegla dno, si nihče ne upa resno napovedati.

Opisana situacija narekuje pri proizvajalcih aktiviranje programov za racionalizacijo proizvodnje, iskanje notranjih rezerv, pazljivost pri potrošnji vseh vrst, predvsem v stroškovnem smislu, saj se bo po napovedih nekaterih v prihodnjem letu jeklo prodajalo predvsem na osnovi nizke cene in čim krajšega dobavnega termina. Pri skladiščnikih velja pravilo, da pri proizvajalcih kupujejo le najnujnejše izdelke, take, ki jih s potrebno dodelavo ne morejo ponuditi iz lastne zaloge po sprejemljivih stroških.

Predvsem pri standardnih jeklih in dimenzijah bo po vsej verjetnosti največje znižanje povpraševanja po novi proizvodnji.

Metal Ravne ima tu kar nekaj prednosti v primerjavi s konkurenco. Imamo eno najmanjših jeklarskih peči, sodobno kovaško stiskalnico, bluming, zelo širok asortiment jekel za različne končne namene uporabe, zelo bogat in širok dimenzijski asortiment v različnih izvedbah, lastno znanje in prepoznavnost na trgu, kar nam ob primernem aktiviranju vseh zaposlenih

omogoča solidno preživetje na trgu v tem za industrijo zares težkem obdobju.

Stanko Triglav, univ. dipl. ekon., direktor prodaje v Metalu Ravne

Tina Tominc, univ. dipl. ekon., prodajna menedžerka v Metalu Ravne

Milan Gradišnik, univ. dipl. inž. metal. in mater., prodajni menedžer v Metalu Ravne

Foto: arhiv Metala Ravne

Zanimivi pogovori s potencialnimi kupci

Foto: arhiv Metala Ravne

Naš razstavni prostor

Kulturna dediščina

Kemerovo. 14. novembra so se v OAO Koks srečali predstavniki nizozemske vlade, podžupanja Kemerova Irina Fedorova ter vodstvo družbe in se pogovarjali o skupni kulturni dediščini. V nizozemski delegaciji so bili: svetovalec uprave za kulturno dediščino pri nizozemskem ministrstvu za izobraževanje, kulturo in znanost Kees Somer, vodja strokovne skupine za sodobno arhitekturo pri državni agenciji za arhitekturo, kulturno krajino in ohranjanje spomenikov Marike Kějpers, svetovalec nizozemskega veleposlaništva v Rusiji za kulturo, znanost in izobraževanje Timen Kauvenar in vodja strokovne skupine za znanost, izobraževanje in kulturo pri nizozem-

skem veleposlaništvu Pavel Kuzmin. Na začetku prejšnjega stoletja je bila zgodovina Kemerova tesno povezana z Nizozemsko. Najstarejši arhitekturni objekti so namreč zgradbe, ki so dediščina edinstvene mednarodne industrijske kolonije Kuzbass, ki je v regiji delovala med letoma 1922 in 1927, vodil pa jo je nizozemski inženir Sebald Rutgers. Prav pod budnim Rutgersovim očesom se je končala izgradnja kemerovske koksarne. Na območju sodobnega podjetja še vedno stojijo zgradbe – kulturni spomeniki regionalnega pomena, ki so si jih obiskovalci ogledali med ekskurzijo po tovarni. Na sestanku jim je glavni direktor OAO Koks Sergej Djakov predstavil

tudi načrte in možnosti za razvoj proizvodnje, Irina Fedorova pa je poudarila, da so bili prav z izgradnjo Koksa položeni temelji za razvoj mesta. Kees Somer je dejal, da je OAO Koks tako po proizvodnih kot tudi ekoloških kazalcih podjetje na evropski ravni in se gostiteljem zahvalil za izkazano gostoljubje. Povedal je tudi, da bo delegacija obiskala še Ministrstvo za kulturo Ruske federacije in Dumo, kjer se bodo pogovarjali o možnostih za sodelovanje nizozemskih strokovnjakov pri restavriranju ruskih arhitekturnih spomenikov. Obiskali bodo tudi St. Peterburg in Jaroslavl.

Vir: spletna stran holdinga IMH;
www.metholding.ru/en/news

Naprava za odmrzovanje rude

V OAO Tulačermet so v skladu z načrtom zagnali napravo za odmrzovanje rude, namenjeno ogrevanju surovin, ki jih v mrzlih mesecih pripeljejo v tovarno z železniškimi vagoni. Remonte in pregled opreme so izvajali od maja do oktobra. V tem času so opravili več pomembnih del. V komori št. 1 so zamenjali 350 m cevi za prenos toplote s premerom 630 in 720 mm. Povsem so obnovili stene in stropne tunela peči št. 1 in zamenjali cevi za podajanje toplote. Obnovili so obzidavo plinskih peči št. 1, 3 in 6 ter zamenjali oboke in predelne stene. Poleg tega so na kontrolno ploščo namestili aparature za merjenje temperature v komorah za ogrevanje materiala. Odmrzovalna naprava deluje neprekinjeno, istočasno pa lahko v treh komorah ogrevajo 39 vagonov skepljenih surovin.

Foto: arhiv IMH

Tulačermet je predelovalna tovarna in livarna v dvesto kilometrov od Moskve oddaljenem mestu Tula.

Foto: arhiv SUI-a

Mogočen spomenik rudarjem v sibirskem mestu Kemerovo, kjer sta sedež in proizvodnja podjetja Koks.

Predstavitev družbe SUZ

Direktor:

Marjan Ravnik, inž. metal.

Srednjo tehnično metalurško šolo sem končal leta 1973 na Jesenicah. V letu 1980 sem zaključil prvostopenjski študij na metalurški fakulteti v Ljubljani. Od leta 1974 sem ves čas zaposlen v obratih bivše Železarne Jesenice. Moja prva zaposlitev je bila v obratu Jeklovlek, kot kontrolor palic Förster, nato sem bil delovodja adjustaže, vlačilnice, vodja priprave dela, tehnolog za brušenje in toplotno obdelavo, izmenski vodja proizvodnje, vodja proizvodnje in nazadnje direktor obrata Jeklovlek.

Po reorganizaciji Železarne Jesenice sem prevzel delovne naloge vodje ŽPŽ (žice, profilov in žebeljev) v družbi Fiprom. Od leta 1998 po stečaju družbe Fiprom pa opravljam dela in naloge direktorja invalidskega podjetja SUZ, d. o. o., na Jesenicah.

Foto: arhiv SUZ-a

Osnovni namen ustanovitve družbe SUZ, d. o. o., je bil usposabljanje in zaposlovanje invalidov v različnih proizvodnih in storitvenih dejavnostih. V skladu s predlagano sanacijo, z vizijo in s smernicami takratnega koncerna Slovenske železarne se je leta 1998 na lokaciji Jesenice dejavnost družbe SUZ kot invalidskega podjetja začela in širila z namenom, da se pridobi čim več delovnih mest za invalide in druge delavce, katerih zdravstveno stanje ne omogoča doseganja normalnih oziroma pričakovanih rezultatov dela. Zaradi navedenega sta bila pri načrtovanju razvoja invalidskega podjetja predvidena organizacija in razvoj več proizvodnih in storitvenih programov, v katerih bi se zaposlili pretežno invalidi in delavci, ki so izgubili delo ob zapiranju obratov v železarni na Jesenicah. Status invalidskega podjetja je družba SUZ pridobila 19. 2. 1998 po izpolnitvi vseh zakonskih pogojev (zaposlenih min. 40 % invalidov od vseh zaposlenih), in sicer na podlagi pridobitve predhodne-

ga soglasja vlade Republike Slovenije in odločbe Ministrstva za delo družino in socialne zadeve RS. Za posamezne širitve in kasnejše zmanjšanje števila zaposlenih je družba morala pridobiti ustrezna soglasja od Ministrstva za delo družino in socialne zadeve RS.

V prvi fazi razvoja družbe je bil aprila 1998 izveden prenos oziroma prevzem opuščene proizvodnje žebeljev (obrat Žebeljarna), proizvodnja vlečenih in brušenih jeklenih palic (obrat Jeklovlek) pa je bila prenesena po stečaju družbe Fiprom. Ti dve dejavnosti sta na temelju izvedenih tržnih analiz v okviru invalidskega podjetja (~35 % nižji stroški dela) zagotavljali možnost pozitivnega poslovanja ter ohranitve delovnih mest za presežne delavce.

V projekt širitve podjetja se je vključilo tudi sto delavcev s statusom invalida iz družbe Acroni, d. o. o., z Jesenic in še danes opravljajo proizvodno-storitveno dejavnost na

različnih delih in opravilih, predvsem pa v strojnem in elektro vzdrževanju, skladiščni službi ter pri urejanju okolice.

V začetku leta 1999 je družba SUZ prevzela tudi proizvodnjo hladno oblikovanih profilov in jeklenih vratnih podbojev od družbe Acroni. Ta dva programa v konceptu razvoja družbe Acroni nista imela svojega mesta (premajhen obseg proizvodnje in zato negativno poslovanje), na podlagi analiz pa sta v sklopu družbe SUZ izkazovala možnost pozitivnega poslovanja. V začetku leta 2005 pa je bila izvedena ponovna reorganizacija oziroma prenos proizvodne dejavnosti hladno oblikovanih profilov in jeklenih vratnih podbojev nazaj v družbo Acroni Jesenice. Zaradi sinergijskih učinkov pri oskrbi z vložnim materialom in koncepta nadaljnjega razvoja družbe Acroni je bila reorganizacija na tem področju nujna.

Z dosedanjim delovanjem družbe kot inva-

lidskega podjetja so bili vzpostavljeni oziroma pridobljeni pogoji za kompleksnejše reševanje celotne invalidske problematike na lokaciji Jesenice.

Izkoriščena je obstoječa infrastruktura in opuščeni program, ohranjajo se delovna mesta in dejavnosti, ki za matično podjetje SIJ – Slovensko industrijo jekla niso več aktualne in pomembne. Ob upoštevanju specifičnosti in pogojev poslovanja invalidskega podjetja pa so obstoječi programi glede na poslovanje družbe v preteklih letih še vedno tržno zanimivi, predvsem proizvodnja vlečenih in brušenih jeklenih palic.

Največja pomanjkljivost družbe SUZ je v tem, da ne moremo naložbeno slediti konkurenci. Z ozirom na starost strojne

opreme (v povprečju 42 let) je bila vsa aktivnost usmerjena le v investicijsko vzdrževanje, kar smo zmogli z lastnimi sredstvi. V prihodnosti upamo na izvedbo večjih investicij, ki so nujno potrebne za zagotavljanje konkurenčnih izdelkov, tudi v našem podjetju.

Zaradi omenjenih dejstev posvečamo večji poudarek ustreznemu strokovnemu pristopu razvoja posameznega delavca – invalida in načrtovanju njegove poklicne poti glede na njegovo sposobnost, hkrati pa načrtno vlagamo v delovna mesta posebno z ergonomskega vidika.

Proizvodni in storitveni programi so v družbi SUZ do sedaj zagotovili delo in preživetje vsem zaposlenim delavcem. Z zakonsko dogovorjenim razmerjem med

invalidi in drugimi delavci je bila dosežena ustrezna kadrovska struktura, kar je tudi temeljni pogoj za uspešno in učinkovito poslovanje družbe SUZ kot invalidskega podjetja.

Invalidom in drugim presežnim delavcem je bilo omogočeno aktivno vključevanje v proizvodne procese in s tem njihova socialna in družbena rehabilitacija.

Naše poslanstvo in primarni cilj uspešnega poslovanja družbe SUZ je zagotavljanje in razvoj delovnih mest za tiste delavce, ki se zaradi zmanjšanih delovnih sposobnosti ne morejo zaposlovati tako kot zdravi delavci.

Marjan Ravnik

Vodja proizvodnje v Jeklovleku

Ljubomir Galič, 62 let, metalurški tehnik,

Po končani poklicni industrijski šoli v Železarskem izobraževalnem centru Jesenice sem prvo zaposlitev dobil v valjarnah na Javorniku, obrat Težka proga, kot vodja univerzalnega ogrodja. Na Težki progi sem delal do dokončane metalurške tehnične šole, potem sem bil premeščen v valjarno debele pločevine 2400, na delovno mesto vodilni valjavec. Po reorganizaciji Železarne Jesenice in dograditvi obratov na Beli sem bil prestavljen v žično valjarno, kjer sem opravljal dela dninskega delovodje, izmenskega vodje proizvodnje in na koncu vodje priprave valjarniškega pribora. Po ukinitvi valjane žice in profilov sem nadaljeval delo v žičarni (Fiprom) in potem v podjetju Fiprom Wire kot vodja pocinkovalnice, žičarne in patentirnice. Leta 2001 sem prestopil v SUZ, d. o. o., kjer delam še danes kot vodja proizvodnje Jeklovleka.

Jeklovlek kot samostojna enota v Železarni Jesenice (ŽJ) je začel obratovati 1. 10. 1941, ko se je kot vlačilnica okroglih profilov ločil od takratnega obrata za proizvodnjo cevi. Začetki so bili skromni, temu primerna tudi proizvodnja. Obrat je bil ukinjen leta 1945, vendar je zaradi potreb vojaške in kovinskopredelovalne industrije začel ponovno obratovati. Do leta 1960 je bilo v obratu zaposlenih do 120 delavcev, pri letni proizvodnji 4 do 6 tisoč ton vlečenega jekla. Delovne razmere so bile zelo slabe. Dvižnih naprav ni bilo. Vse manipulacije z materialom so bile ročne. Z rekonstrukcijo ŽJ je obrat Jeklovlek dobil

nove prostore na Beli. Z novimi prostori je obrat pridobil: 8- in 16-tonska žerjava, za tiste čase moderno žarilno peč, vlečno klop Blaw Knox, stroj za mehansko čiščenje palic Pangborn, tri ravnalne stroje za okrogle profile, pozneje še univerzalni ravnalni stroj KOCH za dimenzije od 12 do 32mm, vlečni liniji Schumag in kontrolno napravo Foerster. Organizirani so obrati: vlačilnica, brusilnica, žarilnica in adjustaža z odpremo. Obrat je ustvaril pogoje za letno proizvodnjo 20.000 ton. V 80-ih letih prejšnjega stoletja je obrat z organizacijskimi prijemi in izboljšanimi tehnološkimi pogoji dosegal proizvodnjo do 34.000 ton

letno, s 168 zaposlenimi. Po izgubi trga na območju bivše države in stečaju družbe Fiprom Jeklovlek preide v podjetje SUZ, d. o. o. Z redno proizvodnjo začne aprila leta 1998, s 37 zaposlenimi. Število zaposlenih se je z leti povečevalo in trenutno nas je v obratu zaposlenih 64. Glavni proizvodi so jekla za obdelavo na avtomatih, ogljikova jekla, orodna in nerjavna jekla. Dosežena proizvodnja leta 2007 na vlečnih strojih je bila 6931 ton, v dimenzijskem razponu od 5 do 50 mm.

Naši končni izdelki so svetlo vlečene, brušene ali polirane jeklene palice. Postopek

Foto: arhiv SUZ-a

Obrat Jeklovlek

izdelave se začne z mehanskim odstranjevanjem (čiščenjem) škaje, vlečenjem skozi vlečne votlice, razrezom na zahtevane dolžine palic, ravnanjem, s poliranjem in na zahtevo kupcev z brušenjem. Končna obdelava je priravnavanje in posnemanje robov na palicah. Vsak izdelek pa je na koncu pregledan.

Jeklo vlečemo na dveh vrstah vlečnih strojev. Vlečna linija Blaw Knox je vlečna naprava, ki dovoljuje vlečenje jeklenih pa-

Foto: arhiv SUZ-a

Nov peskalni stroj

lic z različnimi hitrostmi. Ima brezstopenjsko regulacijo hitrosti, kar dovoljuje vlečenje vseh vrst jekel, od visokoogljčnih, legiranih do navadnih konstrukcijskih. Maksimalna dolžina palic je 12 m. Pred vlečenjem palice ni treba koničiti, ker ima linija na vstopu potisno napravo. Vlečemo dimenzije od 12 do 58 mm. Vlečna linija Schumag je grajena za vlečenje kolobarjev v palice. Na vlečnih linijah tipa Schumag vlečemo dimenzije od 5 do 17 mm. Linije so opremljene še z ravnalnimi in s polirnim strojem.

Zadnje večje posodobitve linij so bile izvedene leta 2007. Z nabavo novega peskalnega stroja smo dosegli boljši izkoristek linije VS in večjo kakovost pri vlečenju 6-kotnih palic.

V oddelku brusilnica imamo pet brusilnih strojev. Trije so grajeni na principu »centerless« za brezkonično brušenje. Osnovna značilnost strojev je, da imajo brusilni in vodilni kolut ter vodilo, ti skupaj zagotavljajo podajanje palice med brušenjem. Zadnje posodobitve na

Kontrolna linija Foerster

Foto: arhiv SUZ-a

Foto: arhiv SUZ-a

brusilnih strojih so bile leta 2005 z nabavo "in line" laserskih merilnikov, s katerimi smo olajšali delo operaterjev in zagotovili 100-odstotno merjenje dimenzije palice po celotni dolžini. Dosežena hrapavost brušenja na teh strojih je $Ra = 1,0 \mu m$. Druga dva brusilna stroja tipa Schumag nista grajena na principu »centerless«. Brušenje se izvaja z dvema brusilnima kolutoma in s parom vstopnih krožnikov, ki palico vrtijo in jo potiskajo naprej med brusilne kolute. Na izstopni strani sta polirna krožnika, ki brušeno palico polirata ter s tem dosežeta gladko površino $Ra = 0,2 \mu m$ in toleranco h7.

Pri izdelavi jekla prihaja v določenih fazah do različnih napak, od jeklarskih do valjalnih, na koncu hladne predelave pa še do tako imenovanih lastnih napak, ki nastajajo pri vlečenju (vlečni risi, špirale ...). Te napake odkrivamo s kontrolno linijo Foerster. Tu se vsaka napaka na končnem izdelku, ki ni v skladu z zahtevami kupca, zabeleži in izloči.

Gre za 100-odstotno kontrolo napak na materialu. Obnovitev linije in zamenjava elektronskega dela sta bili izvedeni v začetku leta 2008.

Eden pomembnejših dosežkov je bila postavitev treh strojev za posnemanje robov in pripravljanje koncev naših izdelkov.

Trg, na katerem smo prisotni z našimi izdelki, je iz dneva v dan bolj zahteven. Ker se tega zavedamo, smo na področju kakovosti naredili velik korak naprej. Pridobili smo certifikat ISO 9001:2000 ter izdelali lastni sistem za spremljanje in analizo proizvodnje. Od naših kupcev, ki delujejo v avtomobilski, elektro in živilski industriji, smo na začetku leta 2008 in na podlagi napovedi iz leta 2007 dobili optimistične smernice. Zaradi trenutne recesije v gospodarstvu tudi mi pričakujemo težave pri novih naročilih. Naša prednost je v tem, da smo pripravljeni na manjše serije in hitrejšo odzivnost do naših kupcev. Zavedamo se, da je ključnega pomena ohranitev kakovosti naših proizvodov, kar dosegamo s timskim delom in z motiviranostjo vseh zaposlenih v proizvodnji.

Ljubomir Galič

Foto: arhiv SUZ-a

Pod lupo – ZIP center

V desetih letih 100 novih delovnih mest

**ZIP center - 1997 : 17 zaposlenih
2008 : 117 zaposlenih**

VIZIJA
ZIP CENTER – Vodilni izvajalec storitev mizarstva, tiskarstva in urejanja okolja na Koroškem

POSŁANSTVO
Uporabnikom omogočiti možnost uresničitve njihovih želja in zahtev po najvišjih merilih kakovosti v dogovorjenih rokih za pošteno ceno.

TEMELJNE STRATEŠKE ODLOČITVE

ohranjanje delovnih mest za invalide	kvaliteta storitev	stabilnost poslovanja	poslovna korektnost.
--------------------------------------	--------------------	-----------------------	----------------------

STRATEGIJA RAZVOJA IN VIZIJA NAŠE DRUŽBE TEMELJITA NA izvajanju osnovnega poslanstva invalidskega podjetja, analizi sedanjega stanja in poslovanja, potrebi po prilagajanju spreminjajočim se razmeram na trgu mizarških in tiskarskih proizvodov na eni strani ter storitev na drugi strani, okolju v katerem naša družba deluje in poznavanju konkurentov in trga.

S pomočjo temeljnih VREDNOT: ZNANJE, PODJETNOST, PARTNERSTVO, SPOŠTOVANJE IN ODGOVORNOST, udeležujemo naše usmeritve s premišljenimi STRATEGIJAMI NA VSEH KLJUČNIH PODROČJIH:

Trženje in razvoj ponudbe	Organizacija in upravljanje s kadri	Infrastrukturni in tehnološki razvoj	Upravljanje s finančnimi sredstvi	Odnos do širše družbe
---------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------

Tako se ZIP predstavi "na kratko".

Foto: arhiv ZIP-a

Če bi kdo rekel, da moram v enem stavku opisati razvojno pot družbe, ki jo vodim, bi si izposodila misel Ruth Westheimer, ki pravi:

»Naša pot ne vodi po mehki travi, to je gorska steza s številnimi skalami. Vendar pa vodi navzgor, naprej, proti soncu.«

Družba ZIP center, d. o. o., je nastala leta 1997 in je v letu 1998 pridobila status invalidskega podjetja.

V družbi nismo podedovali nobene, ampak smo samostojno razvili več dejavnosti. Najpomembnejši programi so mizarstvo, tiskarna, čiščenje in urejanje okolja, ki v enakih deležih ustvarijo okoli 90 odstotkov vseh prihodkov družbe.

V Rokodelnici nastajajo poslovna darila in ročna dela, za katera smo pridobili certifikat domače in umetnostne obrti. Izdelujemo tudi izdelke iz tekstila za opremo individualnih in poslovnih objektov.

Samostojna organizacijska enota je Center za rehabilitacijo invalidov Koroške, ki je pridobil koncesijo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve v RS za izvajanje storitev zaposlitvene rehabilitacije za področje Območne službe Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje Velenje.

Direktorica Alenka Stres, soc. del.

Foto: arhiv ZIP-a

Leta 1972 sem končala gimnazijo na Ravnah in želela nadaljevati družinsko učiteljsko tradicijo. Obrnilo se je drugače in po diplomi na Višji šoli za socialno delo v Ljubljani sem zaradi smeri, ki sem jo študirala, pristala v gospodarstvu.

Tako sem se leta 1977 zaposlila v Železarni Ravne, ki sem jo takrat prvič videla »od znotraj«.

Z leti sem napredovala od referenta do vodje, delala v različnih projektnih timih, znotraj železarne in na državnem nivoju. Prestrukturiranje jeklarske industrije v letu 1990 je pomenilo mejnik v moji karieri. Leta 1993 sem postala direktorica Logističnega centra in naše delo je bilo tesno povezano z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve v RS in Ministrstvom za gospodarstvo v RS.

Leta 1997 smo ustanovili ZIP center, pridobili status invalidskega podjetja in tako ohranili zdravo jedro. V 10 letih smo dosegli to, na kar smo danes upravičeno ponosni. To je možno doseči le, če v nekaj trdno verjameš, znaš poiskati primerne sodelavce in ohraniti pravo mero človeških vrednot.

Skozi celotno obdobje sem se usposabljala in pridobivala znanja na tistih področjih, ki so mi manjkala. To so predvsem ekonomika, znanja s področja financ, računovodstva, planiranja, menedžmenta in jezikov.

Delo, ki ga opravljam, prinaša poleg odgovornosti tudi vedno nove izzive in preizkušnje.

Ko iščemo ustrezne rešitve, se kalimo vsi. Moji sodelavci in jaz, ki sem na čelu dobre ekipe. Verjamem vanjo in ji zaupam.

Izdelki in storitve ZIP centra so prepoznavni v lokalnem okolju in širše v regiji. Smo edino invalidsko podjetje v regiji, ki se s strokovnim timom posveča tudi enemu izmed osnovnih poslanstev invalidskih podjetij, to je usposabljanju in zaposlovanju invalidov. Družbi je v desetih letih obstoja uspelo povečati število zaposlenih s 17 na 117 in tako ustvariti 100 novih delovnih mest. Med zaposlenimi je tudi 53 delovnih invalidov oziroma 43 %.

Poslovni uspeh dosegamo z doslednim izvajanjem sistema vodenja kakovosti in skladno s standardom ISO 9001:2000, ki smo ga prejeli lani.

ZIP center ima jasno vizijo razvoja, s katero

želimo ohraniti obstoječa in odpirati nova delovna mesta tudi za tisto populacijo, ki je na trgu dela najmanj konkurenčna.

Zavedamo se, da vse zastavljeno lahko in tudi bomo dosegli s kakovostnim delom, z upoštevanjem dogovorjenih rokov in s sprejemljivo ceno, tako da se bodo naši kupci z zadovoljstvom vračali k nam.

Ker smo storitvena dejavnost, bo finančna kriza prizadela tudi nas. Na trgu bo več ne-loyalne konkurence in dela na črno.

Leto, ki je pred nami, bo izjemno zahtevno. Na to moramo biti pripravljeni in primerno ukrepati. Enotnost in stabilnost ekipe priveda do izraza v kriznih časih.

Ob koncu bi želela, glede na to, da smo

v prednovoletnem času, poudariti pomen tistih vrednot, na katere finančna kriza nima vpliva. Ohranimo strpnost, prijaznost in pozitivno energijo. Tako bomo cilje lažje dosegali.

Sreča ne more biti cilj, sreča je rezultat. Zato bodite vztrajni, verjemite vase in ne odnehajte ob prvi oviri. Edina stalnica v življenju so spremembe.

V letu, ki je pred nami, želim vsem poslovnim partnerjem, upravi SIJ-a in lastnikom, sodelavcem, prijateljem in znancom veliko zdravja, pravih in pogumnih odločitev, stabilnosti, poslovnih in osebnih uspehov.

Alenka Stres

OE Mizarstvo

V podjetju ZIP center, d.o.o., se v enoti Mizarstvo ukvarjamo z izdelavo pohištva po naročilu, opravljanjem mizarških storitev in izdelavo lesene embalaže.

Z večletnimi izkušnjami pri izdelavi pohištva kupcu ponujamo pestro izbiro materialov in obdelav. Poleg tega svetujemo, opravimo izmere na objektu in ponudimo cenovno in oblikovno rešitev.

Usposobljeni smo za kompletno obdelavo iverala, mediapana, furnirjev in kerroka, skratka vseh materialov, ki so trenutno modni in se pojavljajo na tržišču.

Kupci so z našimi izdelki in storitvami zadovoljni, kar potrjujejo njihova ponovna naročila, hkrati pa dobivamo tudi vedno več naročil novih kupcev.

V našem podjetju se nenehno izpopolnjujemo v vseh segmentih proizvodnje. Leta 2007 smo pridobili certifikat ISO 9001, kar nedvomno dodatno dokazuje našo kakovost v poslovnosti.

Pohištvo

Svetujemo, projektiramo, izdelujemo in montiramo pohištvo za poslovne in bivalne prostore.

Vsi izdelki so iz kakovostnih oplemenitenih ivernih plošč, MDF plošč, furniranih plošč ali masive z uporabo kakovostnejšega okovja.

Foto: arhiv ZIP-a

Naročnik je bil navdušen.

Foto: arhiv ZIP-a

Še kuhanje je postalo užitek.

Foto: arhiv ZIP-a

Vodja mizarstva Erih Günter, 45 let, inž. lesarstva

Po končanem študiju lesarstva na Biotehniški fakulteti v Ljubljani sem se najprej zaposlil v Lesni TP Prevalje v proizvodnji izdelave vratnih kril.

V ZIP centru sem se zaposlil leta 2002 v takratni mizarški delavnici kot vodja enote. Skupaj s sodelavci smo v teh letih razvijali mizarško delavnico v skladu s postavljenimi cilji, kar pomeni, da smo tako tehnološko kot tudi kadrovske postavili temelje za dober nadaljnji razvoj.

Embalaza

Svetujemo in najdemo ustrezne rešitve embalaranja v masivno embalažo (les, vezana plošča, plošča OSB) za odpremo vseh izdelkov po standardih za mednarodni cestni, železniški, letalski ali prekomorski promet.

Izdelujemo tudi embalažo po fitosanitarnem standardu ISPM 15-HT.

Nudimo tudi embalaranje.

Foto: arhiv ZIP-a

Še zadnja kontrola

Foto: arhiv ZIP-a

Izdelek Zipovih mojstrov

Mizarske storitve

Izvajamo vsa mizarska, steklarska in tesarstva dela.

Opravljamo vzdrževanje stavbnih objektov, opreme, vzdržujemo in popravljamo pohištvene elemente in podobno.

Foto: arhiv ZIP-a

Vrata bodo spet kot nova.

OE Čistilni servis in urejanje okolja

Foto: arhiv ZIP-a

Vodja OE Storitve Danilo Čebulj, soc. del

Po »pestrem« šolanju, od srednje poklicne šole na Ravnah do strojno tehnične šole v Mariboru, sem nadaljeval šolanje na Višji šoli za socialno delo v Ljubljani. Diplomsko z naslovom »Zaposlovanje invalidov OZD sem napisal po izkušnjah sodelavcev kadrovske službe Železarne Ravne, kjer sem se oktobra 1985 tudi zaposlil kot kadrovik.

Od novembra 1990 pa do marca 1997 sem kot direktor tiskarne (Grafika Prevalje) vodil samostojno podjetje.

Leta 1997 sem se zaposlil v ZIP centru, kjer kot vodja programov opravljam naloge na različnih področjih posredovanja dela in kooperacije.

Sem tudi namestnik direktorice družbe.

V Čistilnem servisu ZIP center, d. o. o., se ukvarjamo s čiščenjem poslovnih prostorov in urejanjem okolja. Glede na potrebe in zahteve naročnikov nudimo REDNO (dnevno, tedensko, mesečno) ali IZREDNO (generalno, sezonsko, priložnostno) čiščenje in urejanje okolja.

Vizija OE Storitve je postati in ostati vodilni in najboljši ponudnik čiščenja na Koroškem. S svojim znanjem in storitvami želimo v popolnosti zadovoljiti naše naročnike. Od svojih dobaviteljev zahtevamo stalne izboljšave in najvišjo kakovost njihovih izdelkov (čistil), s sodobno organizacijo poslovanja pa želimo vzdrževati kakovostnejšo raven čiščenja.

Čistilni servis

V čistilnem servisu se zavedamo, da so poslovni prostori zrcalo vašega podjetja, zato želimo, da se vaši zaposleni in stranke v njih počutijo dobro in prijetno.

Podjetjem, ustanovam, društvom in drugim organizacijam nudimo čiščenje s preizkušenim načinom dela. Zavedamo se pomembnosti zunanje podobe vašega delovnega prostora, ki na specifičen način izraža tudi njegovo notranjost.

Urejanje okolja

Zavedamo se, da urejeno okolje, ki nas obdaja, in pristen stik z naravo, dajeta življenju večjo kakovost, kot bi jo doživeli med štirimi stenami. Zato v našem podjetju delamo z ljubeznijo do narave. Okolje uredimo ga tudi vzdržujemo: zasajamo, obrezujemo žive meje in drevesa, kosimo in zalivamo travne površine ter poskrbimo za odvoz zelenega odpadka. Urejen vhod, okolica, zelenica, parkirni prostor so prvo ogledalo urejenosti vsakega objekta, zato poleg urejanja zelenih površin izvajamo tudi hišniška in vzdrževalna dela, odstranjujemo sneg in opravljamo manjša popravila.

Foto: arhiv ZIP-a

Naša "serviserka" pri delu

OE Tiskarna

V letih delovanja smo se specializirali za izdelavo zahtevnih tiskovin na različne materiale. Naš cilj je, da se uvrstimo med najkakovostnejše manjše tiskarne v regiji, zaradi bližine Avstrije pa tudi preko meje. Stremimo k temu, da lahko čim več proizvodnih procesov opravimo neposredno in s kakovostnimi kooperanti, kar nam omogoča kvaliteto in hitrost. Spremljamo trg in potrebe kupcev ter se v tej smeri tudi razvijamo.

Smo dinamično in razvojno usmerjena tiskarna. Z 12 zaposlenimi, s sodobno tehnologijo priprave (CTP), z ofsetnim tiskom tiska do formata B2, dodelavo in od januarja 2009 tudi z digitalnim tiskom. Združujemo znanje in usmerjeno inovativnost za izdelavo tiskovin na različnih materialih, oblikah in zahtevnih izvedbah. Našim strankam nudimo celovite rešitve tiskovin.

Foto: arhiv ZIP-a

Tiskar med kontrolo kakovost odtisa

Digitalni tisk

Digitalni tisk je naj sodobnejši in najhitrejši način tiska. Tisk poteka z datoteke, s tem pa odpadejo stroški montaže, izdelave filma in s tem posredno tiskarske plošče.

Prednosti digitalnega tiska pred klasično ofsetno tiskarno?

Cenejši tisk pri manjših nakladah (do 5000 kosov), omogoča krajše roke izdelave, ne potrebuje sušenja barv. Tiskamo lahko na vse vrste papirja (mat, sijaj, brezlesni, prosojnice, filmski, samolepilni) do velikosti 330 x 460 mm. Skoraj vse tiskovine so gotove najkasneje v 24 urah!

Nekaj primerov uporabe digitalnega tiska: vizitke, dopisni listi, kuverte, zgibanke, letaki, vabila, diplome, katalogi, prospekti, vstopnice, samolepilne nalepke za CD/DVD, razglednice, ceniki, transparenti ...

Ofsetni tisk

Ofsetni tisk je najprimernejša izbira tiska, kadar želite večjo naklado tiskovin. Prednosti ofsetnega tiska so visoka hitrost tiska,

visoka resolucija ter finančna ugodnost pri večjih nakladah.

Ker so ofsetne barve vodoodbojne, lahko s pomočjo vode na kemično obdelanih matrikah zelo natančno določimo meje odtisa. Rezultat je kristalna jasnost in ostrina motivov, s katerima se ostale vrste tiska vedno znova primerjajo. Izraz »ofsetna kakovost« zato v tiskarstvu velja za merilo najvišje kakovosti.

V postopku ofsetnega tiska ni visokih temperatur, zato lahko tiskamo na širok izbor materialov različnih kakovosti in izdelujemo najrazličnejše izdelke.

Naša tehnologija nam omogoča izdelavo najrazličnejših tiskovin: kataloge, knjige, brošure, revije, prospekte, letake, koledarje, itd ...

Grafično oblikovanje

Ponujamo grafično oblikovanje, izdelavo logotipov, retuširanje oziroma obdelavo slik, vnos in prelom besedil, skeniranje slikovnega materiala in studijsko fotografijo. Uporabljamo le profesionalna orodja in programsko opremo. Pred izdelavo projekta se

Foto: arhiv ZIP-a

Izdelki po željah naročnikov

Foto: arhiv ZIP-a

v. d. vodje tiskarne Stane Podlunšek

V ZIP centru sem zaposlen zelo kratek čas. Prej sem opravljal vodstvene funkcije v drugih pomembnih podjetjih. Deloval sem predvsem na področju grafike ter razvoja spremne dokumentacije. Ves čas mojega dela me vodi misel, da je kupec tisti, ki zahteva. On je tisti, ki nas ocenjuje. Od njegovega zadovoljstva je odvisna naša prihodnost! Samo skrb za zadovoljstvo kupca in odgovoren odnos do okolja zagotavljata trajnostni razvoj podjetja.

s stranko pogovorimo o zahtevah in svetujemo o ustreznosti grafičnega materiala. Oblikujemo plakate, letake, zloženke, prospekte, kataloge, brošure, zbornike, revije, oglase, logotipe, vizitke, dopise, kuverte, mape, diplome in priznanja, vabila, čestitke, bone, vstopnice, izkaznice ....

Dodelava tiskovin

Poleg tega nudimo vso potrebno grafično dodelavo tiskovin: zgibanje, biganje, plastifikacija, vezave, vrtnanje, numeracija ...

Izdelava štampiljk

V sklopu celovite ponudbe za podjetja ponujamo tudi izdelavo štampiljk. Ponujamo štampiljke vrhunske izdelave podjetja COLOP, katerih značilnosti so oblikovna dovršenost in robustnost.

Izdelujemo klasične, okrogle, žepne, numeracijske, štampiljke roler in razne vrste datirk.

Vodja OE Rokodelnica, Katja Gradišnik

Po srednji naravoslovnomatematični šoli sem končala študij metalurgije na FNT v Ljubljani. Po končanem pripravništvu sem delo v metalurgiji zamenjala s strokovnim delom in vodenjem v ZIP centru, znanje pa dopolnila na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju, ki jo končujem prav v tem času.

Dve leti opravljam delo vodje Rokodelnice. S sodelavkami se z našimi izdelki, ki so v večini zelo pohvaljeni, vztrajno trudimo uspeti na trgu, ki je za tekstilno industrijo že nekaj časa neizprosno.

OE Rokodelnica

je oddelek, v katerem izdelujemo izdelke, ki jih odlikujeta toplina in edinstvenost naravnih materialov. To so pregrinjala za postelje, blazine, namizni prti različnih dimenzij in materialov (ročnega in strojnega vezenja) ter izdelki po naročilu (zavese nestandardnih dimenzij, sedežniki za klopi) itd. Primerni so za poslovna in osebna darila, za opremo hiš in poslovnih prostorov. Zanje smo pridobili certifikat domače in umetnostne obrti.

Nudimo svetovanje in izmere na terenu ter oblikujemo celotni notranji interier poslovnih objektov z opisanimi izdelki, katere opremimo z logotipom ali s sloganom podjetij. Izdelki iz našega proizvodnega programa so zelo primerni za opremo bivalnih prostorov, saj so izdelani iz materialov s certifikatom, ki zagotavlja naravne materiale in zdravju neškodljive barve na tekstilu.

Izdelki iz Rokodelnice

Posebnost ponudbe je enotni dizajn celotnega prostora, od zaves, prtičkov, pogrinjkov, prtov za mize do opreme za postelje - pregrinjala, vzgavniki in izdelki posebej po željah naročnikov.

OE CRIK

ZIP center, d. o. o., se kot invalidsko podjetje z dolgoletnimi izkušnjami na področju usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb uspešno dokazuje tudi pri izvajanju zaposlitvene rehabilitacije (ZR). Na podlagi koncesije MDDSZ jo od leta 2006 izvaja Center za rehabilitacijo invalidov Koroške (CRIK), ki je samostojna organizacijska enota ZIP centra in eden od 13 izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Sloveniji. Ker do ustanovitve CRIK-a Koroška regija ni imela institucije za izvajanje storitev zaposlitvene rehabilitacije, je njegova ustanovitev pomemben člen v mreži izvajalcev.

Zaposlitveno rehabilitacijo definira Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, in sicer kot storitve, ki se izvajajo s ciljem, da se invalid usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero.

Poleg zaposlitvene in poklicne rehabilitacije pokriva CRIK tudi področje socialnozdravstvenega varstva, ki se izvaja na podlagi sklenjenih letnih pogodb z naročniki. Temeljna vsebina obeh področij dela je neposredno delo z osebami, ki imajo bodisi ovire na zaposlitvenem področju (brezposelne osebe) ali pa se srečujejo s

težavami v času zaposlitve (bolezen, invalidnost).

Zaposlitvena rehabilitacija je prvenstveno namenjena invalidnim brezposelnim osebam in obsega storitve, ki se izvajajo s ciljem, da se invalid usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero. Gre za sklop različnih storitev, ki se izvajajo glede na konkretne potrebe posameznika. Zaposlitvena rehabilitacija je individualizirana pravica invalida, ki od njega terja stalno aktivno vlogo. Predstavlja drugačen, širši način obravnave oseb z invalidnostjo. Zaposlitvenih težav in ovir

Ingrid Kamnik, soc. del.

Po končani gimnaziji sem nadaljevala študij na Višji šoli za socialno delo v Ljubljani. Kot socialna delavka sem zaposlena v Železarni Ravne od 1987, ves čas na področju socialnozdravstvenega varstva, ki mi je v 20 letih dela prineslo dragocene izkušnje pri delu z ljudmi, še posebej invalidi.

Zaposlitvena rehabilitacija zaradi novih oblik dela, načina obravnave posameznika in združevanja pridobljenega znanja in izkušenj predstavlja zame nov strokovni izziv.

Foto: arhiv ZIP-a

Liljana TOPLAK,
prof. pedagogike in sociologije

Po diplomi na Filozofski fakulteti leta 1987 sem se zaposlila v železarni v oddelku Izobraževanje, kjer sem delala na področju strokovnega razvoja zaposlenih ter štipendiranja in pripravnosti. Tudi v izobraževalnem centru Smeri (1994–2004) sem delala na področju izobraževanja in usposabljanja. V letih od 1998 do 2006 sem se kot strokovna sodelavka Sklada dela Koroške začela srečevati s presežnimi delavci, z brezposelnostjo in invalidnostjo, kar predstavlja dragoceno izkušnjo pri delu na področju poklicne in zaposlitvene rehabilitacije, s katerim se ukvarjam od leta 2004.

ne žoži zgolj na medicinski vidik funkcioniranja, ampak pri oceni upošteva še osebne lastnosti, sposobnosti, izkušnje, znanja, spretnosti, veščine, interese, motiviranost, naravno in socialno mrežo ter razvitost socialnih spretnosti in veščin. Storitve izvaja strokovni tim, ki ga sestavljajo: zdravnik – specialist medicine dela, prometa in športa, psiholog, andragoginja, socialna delavka in tehnolog. Pomembno vlogo pri izvajanju zaposlitvene rehabilitacije ima tudi oddelek Kooperacije, kjer se v povprečju pod strokovnim vodstvom mentorja usposablja 10 rehabilitandov.

Delo poteka v skladu z določili ZZRZI, s Standardi storitev zaposlitvene rehabilitacije, Kodeksom o ravnanju z invalidnostjo, poklicno strokovnostjo in etiko, osredotočenostjo na posameznika, usmerjenostjo v rezultate in intenco po kontinuiranem razvoju/izboljšavah.

Poklicna rehabilitacija je namenjena ljudem, ki so postopku ugotavljanja invalidnosti na ZPIZ-u, in sicer v smislu dokvalifikacij, prekvalifikacij in usposobitev skladno s preostalo delazmožnostjo in potrebami delodajalca oziroma za učinkovit nastop na trgu dela.

Cilj socialnozdravstvenega varstva je reševanje bolniške in invalidske problematike v podjetjih.

Foto: arhiv ZIP-a

Učna ura v oddelku kooperacij

Eden pomembnejših ciljev, ki smo si ga zadali, je vplivati na spremembe v miselnosti o zaposlovanju invalidov v smislu osredotočanja na ohranjene spretnosti, sposobnosti in znanja - gledanje na invalide kot na osebe s potenciali.

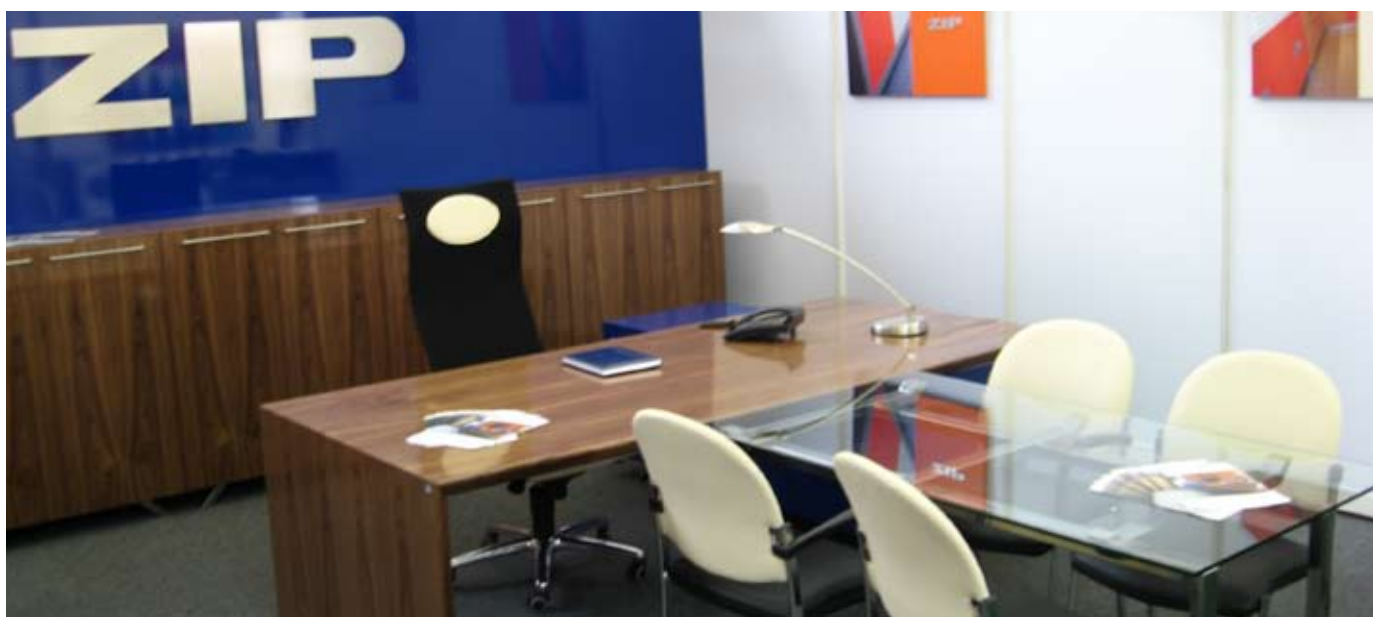

Foto: arhiv ZIP-a

ZIP center se je predstavil na sejmu pohištva v Ljubljani

ENOS – Energetika Jesenice

Družba ENOS – Energetika, d. o. o., Jesenice na območju zaokroženega gospodarskega kompleksa bivše Železarne Jesenice vodi in upravlja energetske sisteme, ki so potrebni za nemoteno delo jeklarske industrije na Jesenicah. Direktor podjetja je Iztok Simnic.

V SEKTORJU PTE z uporabo najsodobnejših proizvodnih energetskih tehnologij proizvodimo tehnološko paro, vročo vodo ter električno energijo. Poleg jeklarske industrije z vročo vodo za potrebe daljinskega ogrevanja in priprave sanitarne tople vode preskrbujemo tudi porabnike v mestu Jesenice. Glavni cilji proizvodnje in distribucije toplotne energije so: zadovoljen uporabnik ob upoštevanju načel učinkovite rabe energije, uporaba energetske najučinkovitejših tehnologij ter zanesljivost oskrbe. Za doseg te ciljev nadaljujemo investicijska vlaganja v posodobitev termoenergetskega sistema daljinskega ogrevanja. S projekti, kot so nova naprava SPTE, obnova Kotlovnice Bela, posodobitev omrežja daljinskega ogrevanja, optimizacija proizvodnje, koriščenje odpadne toplote, toplotna črpalka, kurjava na biomaso, daljinsko hlajenje in ISO 14001, izboljšujemo ekonomičnost in racionalnost sistema, zmanjšujemo obremenitve okolja ter zagotavljamo obratovalno varnost.

Foto: arhiv ENOS-a

PTE

SEKTOR ELEKTRO OSKRBA skupaj s podjetjem Acroni skrbi za posredništvo in dobavo električne energije, ki je večinoma pridobljena na okolju prijazen način. Poleg osnovnih nalog, ki zagotavljajo kakovostno in nemoteno oskrbo končnih uporabnikov z električno energijo, izvaja tudi vzdrževalne in servisne dejavnosti za druge sektorje znotraj podjetja in tudi za vse zunanje naročnike. Poleg vzdrževalnih dejavnosti so aktivnosti sektorja usmerjene predvsem v izvajanje zahtevnejših projektov, kjer zainteresiranim strankam lahko zagotovimo celostne rešitve s področja učinkovitega upravljanja z energijo, avtomatizacije industrijskih procesov, daljinskega nadzora in inteligentnih zgradb.

Foto: arhiv ENOS-a

ELEKTRO

SEKTOR GORIVA izvaja dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja zemeljskega plina na območju zaokroženega gospodarskega kompleksa nekdanje Železarne Jesenice. Bistven del te dejavnosti je vzdrževanje naprav za opravljanje dejavnosti, s katerim sta zagotovljena varno obratovanje sistema in zanesljiva oskrba odjemalcev. Dejavnost sektorja je tudi skladiščenje tekočega naftnega plina. Letos smo začeli aktivnosti za postavitve postrojenja za utekočinjanje zemeljskega plina, in sicer kot rezerve plinovodnemu sistemu, omogočal pa bo tudi natančnejše vodenje porabe zemeljskega plina.

Foto: arhiv ENOS-a

GORIVA

TEHNIČNI SEKTOR izvaja montažo vročevodov, vključno s toplotnimi postajami, kotlovnice in kurilnic, zunanjih plinovodov, montažo in kontrolo notranjih plinovodov, vzdrževanje plinskih cistern, montažo in vzdrževanje notranjih vodovodnih in odtočnih inštalacij, izdelavo zunanjih cevovodov in hidrantnih omrežij ter servisiranje ogrevalnih naprav in postrojenj.

Skrbimo za okolje

Metal Ravne uspešno znižuje emisije toplogrednih plinov

Z emisijami toplogrednih plinov se v podjetju Metal Ravne srečujemo že kar nekaj časa. Prva dovoljenja, ki smo jih pridobili, so se nanašala na t. i. takso CO₂. Konec leta 2004 smo pridobili dovoljenje za izpuščanje toplogrednih plinov v ozračje, v katerem pa je od toplogrednih plinov upoštevan samo ogljikov dioksid, ki nastane z zgorevanjem fosilnih goriv.

Največ k emisijam toplogrednih plinov prispeva ogljikov dioksid z 82 %, sledita mu metan z 10,5 % in dušikov dioksid s 6,4 %. Manjši delež zajemajo emisije fluoriranih ogljikovodikov, perfluoriranih ogljikovodikov in žveplovega heksafluorida.

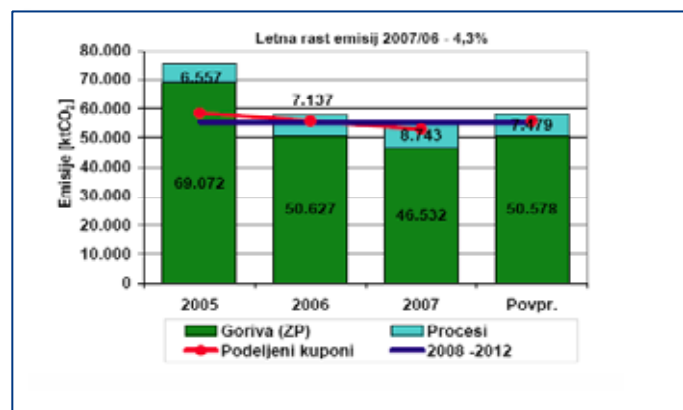
Leta 2005 je začelo veljati prvo trgovalno obdobje (2005–2007) z emisijskimi kuponimi. 1 emisijski kupon = 1 t CO₂. Podjetja so s strani države pridobila približno 90 % potrebnih kuponov brezplačno, ostale kupone pa z nakupi na trgu.

Presežek kuponov, ki je nastal na območju vzhodnih držav predvsem zaradi nižje proizvodnje, je povzročil razpad trga, saj je cena posameznega kupona padla s 35 na 0,5 EUR.

Velikokrat se srečujemo z dilemo, ali je trgovanje priložnost za podjetja ali pa nuja oziroma dodatna obveznost. V Metalu Ravne smo že pred uvedbo trgovalne sheme sodelovali v okviru CO₂-takse in že takrat spoznali, da ima le energetska učinkovito podjetje zagotovljeno prihodnost. Gospodarska kriza, ki je pred letom 2000 bila v Slovenji, je prav tako pripomogla k hitrejši osveščenosti vodstva podjetja in posameznih zaposlenih k boljši in učinkovitejši rabi energije.

Pri proizvodnji in toplotni obdelavi jekla v Metalu Ravne letno nastane okrog 50 tisoč ton ogljikovega dioksida (diagram št. 1).

Leta 2004 smo začeli izvajati projekt »Prehod na ZP«, ki je za-

Emisije v obdobju 2005–2007 (Metal Ravne)

jemal predelavo gorilniške opreme iz sistema zemeljski plin-zrak na čisti zemeljski plin. V valjarni profilov in kovačnici smo v celoti posodobili peči na toplotni obdelavi ter s tem na tem segmentu dosegli znižanje porabe zemeljskega plina za okoli 40 %, poleg tega smo bistveno izboljšali varnost in upravljanje s pečmi.

Za prvo trgovalno obdobje smo predvsem zaradi dobro izvedenih naložb dokupili le manjši delež kuponov, za drugo obdobje pa prav tako ne načrtujemo večjih dokupov. Večje stroške pričakujemo po letu 2013, ko bo treba zaradi spremenjene politike Evropske unije dokupiti bistveno več kuponov.

Glede na to, da je na trgu vsak dan več novih izdelkov in da imajo ti vse krajšo življenjsko dobo uporabe, v prihodnje ni pričakovati zniževanja porabe energije, vprašanje je le, v kolikšni meri in katera energija bo nadomeščala energijo iz fosilnih goriv.

Kristjan Plesnik, dipl. inž. str.,
Projektno vodenje v Metalu Ravne

Bojni strupi v gospodinjstvu

Sploh veste, kaj vse imate doma, v shrambi med čistili in v kopalnici v omarici pod umivalnikom? In predvsem – kaj vse vsebujejo te steklenice, plastenke in razpršilniki? Televizijske reklame in oglasi v tiskanih medijih nas vedno bolj naravnost in vse bolj agresivno prepričujejo, da morajo biti prostori, v katerih bivamo in se zadržujemo, več kot samo čisti. Se »bleščeče čisto« je postalo premalo, zdaj mora biti »sterilno«. Tako sterilno, da celo straniščna školjka lahko postane prostor za otroško igro. Seveda ob uporabi prav tega sredstva, ki ga reklamirajo. Le tega, da z njim resno ogrozimo svoje zdravje, nam ne povedo. In seveda niti tega, da tako kot z nobeno stvarjo tudi z uporabo čistil ne gre pretiravati.

Domača shramba

Foto: arhiv Acronija

Pritisk na potrošnika je vsak dan večji, tako da domača shramba vse bolj postaja pravcati kemični laboratorij, družinska kopalnica pa skladišče številnih seveda »nujno« potrebni pripomočkov za vsakovrstno čiščenje in »nego«. Kajpada je vsega skupaj preveč. Pretirana čistoča, skorajda že sterilnost, ima resne negativne posledice. Resda velja, da je čistoča pol zdravja, a vedeti je treba, da pretirana čistoča lahko tudi škoduje, zlasti če je dosežena s pomočjo kemikalij. Nekoč so ljudje uporabljali le vodo, milo in sirkovo krtačo, pa so bili njihovi domovi prav tako čisti. Le malo bolj podrgniti je bilo treba. Danes pa so v uporabi celo biološki biocidi, sredstva, ki uničujejo vsako življenje, tudi viruse in bakterije, ki so značilni za okolje, v katerem živimo. Posledica življenja v umetnem sterilnem okolju je padec odpornosti, saj ravno običajni stik z mikrobi sproži reakcije imunskega sistema in razvoj odpornosti. Človek mora postati odporen na domače okolje. Seveda pa moramo ločevati med higieno in sterilnostjo. Torej, higiena – da, sterilnost – ne.

Pa sploh veste, kaj vse imate doma, v shrambi med čistili in v kopalnici pod umivalnikom? In predvsem – kaj vse te steklenice, plastenke in razpršilniki vsebujejo? Ste kdaj napeli oči in prebrali tudi opozorila, kot sta »Zdravju škodljivo« ali »Lahko povzroči hude poškodbe kože in oči« ...? Povprečen potrošnik je zelo slabo poučen o vseh potencialnih nevarnostih in tudi učinki predpisane državne kontrole ter institucionalnega nadzora so omejeni. Posledica takega stanja je vrsta problemov, od nepričakovanih nesreč do zastрупitev, od alergij do številnih drugih zdravstvenih težav. Belilna sredstva so zelo uporabljena. Če pride tako sredstvo v stik s kislinami, se razvijejo plini, ki vsebujejo klor, ta pa je izjemno strupen. Sredstva za čiščenje keramike vsebujejo natrijev hidroksid ali pa natrijev hipoklorit, ki lahko že ob hitrem mešanju z vodo povzroča eksplozijo. Najmanj, kar se zagovorniku sterilnosti lahko zgodi, je, da dobi v obraz vsebino straniščne školjke. Čistilna sredstva pri termičnem razpadanju tvorijo celo vrsto

strupov, med katerimi je najbolj nevaren fosgen, ki so ga med prvo svetovno vojno uporabljali kot bojni strup. Za odstranjevanje rjastih madežev nam industrija ponuja pripravke, ki vsebujejo strupeno oksalno kislino ali pa izjemno agresivno fluorovodikovo kislino. Slednja povzroča opekline kože in razjede, ki poškodujejo celo kosti. Potencialnih nevarnosti pa je še več.

Katere sestavine vsebuje posamezno čistilo in kako ga pravilno uporabljamo, mora biti navedeno na embalaži. Problem pa je v tem, da večina običajnih uporabnikov teh podatkov ne prebere dovolj pazljivo. Velikokrat tudi zato, ker jih – ne more. Dogaja se, da je pisava tako stisnjena in težko čitljiva, da besedila brez povečevalnega stekla sploh ni mogoče prebrati. Dodatna težava so napisi v številnih jezikih, saj je slovenski trg premajhen, da bi se izplačalo zanj izdelovati posebno embalažo. V množici različnih jezikov in pisav je navodilo v slovenščini prav težko najti. Včasih pa še trgovci preko najpomembnejših napisov nalepijo druge nalepke. Zato bi morali dobro poznati vsaj simbole za opozarjanje na nevarnosti, da gre za nevarne snovi in pripravke, še zlasti zato, ker lahko tudi najbolj agresivna čistila,

celo tista z oznako »jedko«, kupujemo v vseh trgovinah z mešanim blagom. Grafični znaki za opozarjanje na nevarnosti so črne barve na oranžnorumenem ozadju, pod njim pa mora biti napis, ki pojasnjuje pomen simbola. Sicer pa velja: Kupujmo čim manj čistil, ki imajo oznake za opozarjanje na nevarne snovi. Če se jim že ne moremo izogniti, kupujmo manj nevarna. Doma uporabljamo samo čistila, ki so namenjena uporabi v gospodinjstvu in jih dobimo v običajnih trgovinah. Sredstva iz specializiranih trgovin ne sodijo v domačo shrambo. Kemikalij ne izpostavljamo soncu in toploti. Ob čiščenju prostor zračimo. Zaščitimo si dihala in roke.

Sploh pa je današnja odvisnost gospodinjstev od kemičnih snovi popoln absurd. Raziskovalci so namreč ugotovili, da med sodobno gospodinjstvo in tisto iz leta 1920 ni nobene razlike. Obe za čiščenje stanovanja porabita enak čas. Sodobna gospodinja ob množici kemikalij in pomoči številnih naprav in priključkov ni nič na boljšem. Prav obratno. Nekdaj so živeli ob bistveno manjših stroških v bolj zdravem domačem okolju. Obstajajo učinkovita in popolnoma nenevarna sredstva, ki učinkujejo enako kot nevarne kemikalije.

Poizkusimo:

ZA DEZINSEKCIJO in čiščenje stranišča ter kanalizacije uporabimo polovico skodelice boraksa, ki ga raztopimo v štirih litrih vode.

ZA ODMAŠITEV straniščnih odtokov uporabimo mešanico četrte skodelice sode in pol skodelice kisa. Odtok nato zatesnimo in izperemo z vročo vodo.

NEPRIJETNE vonjave odstranimo s prošilom, ki ga pripravimo tako, da nekaj kapljic peperminta kanemo v četrte skodelice kisa.

UMAZANA okna očistimo z raztopino ene skodelice kisa v štirih litrih vroče vode.

MADEŽE od vina odstranimo s soljo; madeže od trave, katrana in olja odstranimo z evkaliptovim oljem; madeže rje pa s soljo in sokom limone.

TLA ČISTIMO s skodelico kisa v vodi ali pa s pol skodelice boraksa, raztopljen v osmih litrih vode.

UMAZANE in zamaščene pečice ter štedilnike očistimo s sodo, soljo in z vročo vodo. Sol primešamo vroči vodi in nanesimo na površino, ki jo poškopimo s sodo in pustimo do jutra. Zjutraj očistimo površino z abrazivno krpo in izperemo s čisto vodo.

Andreja Purkat, univ. dipl. inž. metal.,
predstavnica vodstva za okolje in VZD v Acroniju

Preprečujemo nasilje na delovnem mestu

Šikaniranje (mobbing) na delovnem mestu - problem organizacije

Kaj je šikaniranje - mobbing

Zagotovo je večina bralcev že slišala za šikaniranje – mobbing na delovnem mestu, žal pa so se nekateri tudi srečali z njim, bodisi kot žrtve, opazovalci ali pa tudi izvrševalci. Sprva želim razjasniti dilemo med konfliktom in šikaniranjem. Vsak konflikt namreč še ne pomeni šikaniranja, seveda pa lahko nerešen konflikt (o reševanju konfliktov sem pisal v številki 9) vodi v šikaniranje, vendar pa potem postane konflikt nepomemben in postane pomemben osebni spor. Pri pregledu različnih opisov (definicij) mobbinga, bullyinga, šikaniranja, nasilja na delovnem mestu in agresivnega vedenja na delovnem mestu bi lahko izločili nekatere skupne elemente, s katerimi bi lahko opredelili, da gre za šikaniranje (mobbing):

- (1) dejanje je povezano z delovnim mestom (organizacija, v kateri dela žrtev),
- (2) sistematična, ponavljajoča se in dalj časa trajajoča dejanja (vsaj enkrat na teden v zadnjih šestih mesecih),
- (3) dejanja izvršuje tisti iz organizacije, ki ima moč (moči ne smemo enačiti s položajem izvrševalca) nad žrtvijo (sodelavec, nadrejeni, tudi podrejeni),
- (4) nemoč/podrejenost žrtve,
- (5) sovražna in neetična komunikacija,
- (6) izrinjenost iz organizacije in
- (7) občutek diskriminacije pri žrtvi.

Če je že nekoliko jasnejša razlika med konfliktom in šikaniranjem, bo razlika vidnejša pozneje, ko bom prikazal vzroke, ki vodijo k šikaniranju, pred tem si poglejmo posledice, v zaključku pa bodo prikazani ukrepi, s katerimi lahko preprečujemo (preprečiti žal ne moremo) šikaniranje.

Posledice šikaniranja (mobbinga)

Vsakršno nasilno dejanje pušča na žrtvi posledice, ki so lahko fizične ali psihične, pogosto pa prehajajo tudi v bolezenska stanja. Posledice šikaniranja občutijo tudi

partnerji in družina žrtve, posledice nastanejo tudi za organizacijo in ne nazadnje, žrtev lahko postane tudi storilec. Na splošno so dokazana fizična, psihična in psihosomatska obolenja, kot so stres, depresija, nezadostno samospoštovanje, samoobtoževanje, fobije, motnje spanja, prebavne motnje ali obolenje mišic in okostja. Tudi pri žrtvah mobbinga so zelo razširjena po travmatska stresna obolenja. Kot posledice se pojavljajo socialna osamitev, težave v družini in finančne težave, ki nastanejo zaradi odsotnosti z delovnega mesta ali odpovedi. Posledice šikaniranja so sprva presenečenje, osuplost, strah, jeza, nato žrtev išče načine rešitve konfliktne situacije, pomoč pri sodelavcih in nadrejenih in še naprej kljub izostanku pomoči upa na rešitev. Nasilje podoživlja, pojavljajo se psihosomatske motnje, motnje koncentracije in spomina, kasneje se lahko razvijejo krize osebnosti in samozavesti, nevroze, občutki izčrpanosti, trajno stanje prestrašenosti in depresij, konča pa se lahko tudi s samomorom. Na Švedskem ocenjujejo, da je za 10 do 15 odstotkov samomorov vzrok v šikaniranju na delovnem mestu; če podobno velja tudi za naše razmere, bi to pomenilo, da je bilo leta 2006 med 52 in 60 samomorov posledica nasilja na delovnem mestu. Posledice viktimizacije na delovnem mestu so lahko tudi delovne nesreče na delovnem mestu.

Nasilje na delovnem mestu vpliva tudi na organizacijo. Posledice so: slabšanje delovne klime, zmanjšanje storilnosti, slabo odločanje, težave z motivacijo zaposlenih, zmanjšanje poslovnega ugleda, posredni stroški zaradi zmanjšane storilnosti in produktivnosti, neposredni stroški zaradi bolniške odsotnosti in posledic invalidnosti, zaradi odpovedi pogodb o delu, odpravnin, odškodnin, pravnih stroškov in povečana fluktuacija, predvsem visokousposobljenega kadra. Tudi stroški niso zanemarljivi, zasledil sem podatke, da so nemški strokovnjaki izračunali, da mobbing stane nemško gospodarstvo med 12

in 22 milijonov evrov na leto, prav tako pa je treba zaposlenega nadomestiti.

Vzroki šikaniranja (mobbinga)

Med vzroki šikaniranja avtorji navajajo:

- socialno spodkopavanje – ki ga lahko opredelimo kot vedenje, katerega namen je ovirati posameznikove individualne in/ali družbene dosežke;
- konflikt na delovnem mestu, ki lahko, če ni rešen, preraste v osebni spor in šikaniranje;
- frustracijo, ki jo lahko najenostavneje opišemo kot situacijo, ko posameznik pri doseganju svojih ciljev naleti na oviro, ki je ne more rešiti, pri tem se pojavi občutek tesnobe, groze ali jeze. V frustracijski situaciji posamezniki različno reagirajo. Tako nekateri posamezniki ob trku z oviro, ki je nepremagljiva, reagirajo tako, da jo obidejo oziroma na drug način pridejo do cilja ali pa opustijo, spremenijo cilj – reorganizirajo aktivnosti. Drugi reagirajo tako, da se obrnejo po pomoč k ljudem, nekateri se obrnejo stran od ljudi, zaprejo se vase in postanejo apatični, pogosto pa reagirajo z agresivnostjo, tako proti drugim kot sebi.

Organizacija lahko vpliva predvsem na vzroke šikaniranja (mobbinga), ki nastajajo v organizaciji, zato si poglejmo, kateri so vzroki. Pogosto avtorji vzroke delijo na:

- **objektivne vzroke;** pomanjkljiva organizacija dela, nejasne pristojnosti, napake pri vodenju ter delovni proces, ki lahko predstavlja problem podzaposlenosti (pomanjkanje dela) ali prezaposlenosti (preobremenjenosti z delom), in
- **subjektivne vzroke;** način obnašanja nadrejenih do svojih zaposlenih, določene sposobnosti, ki jih izvajalci nasilja izpostavljajo, češ da jih oni imajo, žrtve nasilja pa ne in so zato bolj pomembni, osebne značilnosti izvajalcev nasilja

moči, pri drugih pa je delovno mesto edino okolje, kjer imajo moč in prevlado.

Vzroke lahko iščemo tudi v:

- organizaciji dela; nezasedena delovna mesta, časovni pritisk, toga hierarhija in enosmerna komunikacija, visoka odgovornost, nizka stopnja odločanja, podcenjevanje sposobnosti zaposlenih, podcenjevanje dela zaposlenih,
- načinu vodenja; nezadostna komunikacija, toleriranje očitnih znakov mobbinga, prisila kot način vodenja,
- socialnem položaju šikaniranih; kulturna in nacionalna pripadnost, posebne osebnostne lastnosti, spol, barva kože, invalidnost, socialni položaj, in ne nazadnje v
- moralnosti in etičnosti posameznika; ventil za sproščanje agresij, uveljavljanje moči, krepitev občutka povezanosti znotraj skupine, strah pred izgubo delovnega mesta, nezadovoljstvo na delovnem mestu.

Preprečevanje šikaniranja (mobbinga)

Da lahko preprečujemo šikaniranje (mobbing) na delovnem mestu, moramo poznati znake, ki kažejo na prisotnost nasilja. Najpogostejši znaki so: izostajanje z dela, povečana fluktuacija zaposlenih, zamujanje na delo, težave z disciplino, agresivno komuniciranje, poskusi izoliranja posameznikov, zmanjšana storilnost, nezgode pri delu, napake pri delu, slabo odločanje in višji stroški za zdravstveno zavarovanje.

Organizacija mora svojim zaposlenim jasno sporočiti, da je šikaniranje na delovnem mestu nedopustno in da ga ne bo tolerirala, pogosto sprejmejo organizacije pisno izjavo. V primerih zaznav šikaniranja mora na takšno dejanje reagirati in dosledno ukrepati zoper izvajalca. Spodbujati je treba zaposlene, da spregovorijo, da se, ko so priče (prisotni pri dejanjih), ne obračajo proč, saj lahko tudi sami postanejo žrtve, predvsem pa mora biti jasna odgovornost menedžerjev za stanje v

posameznih enotah organizacije.

Organizacija mora z analizo dela priti do opisa dela za posamezna delovna mesta in potem z ustreznim oblikovanjem dela poskrbeti:

- da so dela, ki jih izvajajo zaposleni, raznolika (različna orodja, naloge, ki jih zaposleni opravlja, različni ljudje, s katerimi delavec sodeluje z namenom zmanjšanja monotonosti na delovnem mestu, zmanjšanja napak in povečanja zadovoljstva zaposlenih),
- za samostojnost pri izbiri načinov dela in orodij za delo (povečamo stopnjo odgovornosti, zaposleni pa dobijo občutek priznanja za svoje delo),
- za odgovornost pri odločanju o tem, kako rešiti probleme, s katerimi se srečujejo pri vsakodnevnem delu; za izziv (če je delo izziv, delavci dobijo občutek, da so pomembni za organizacijo, razvijejo pa se tudi vse sposobnosti, ki jih zaposleni imajo),
- za interakcije (stiki z drugimi in tudi za možnost izbire sodelavcev); da se zaposleni zavedajo pomena dela (zaposleni se morajo zavedati, kako pomembno je njihovo delo za uspeh celotne organizacije, s tem se lahko poistovetijo z delom, delo pa tudi bolje opravljajo), in
- za cilje in povratne informacije (jasno opredeljeni cilji, težko dosegljivi in merljivi, za delavca naj pomenijo izziv, o doseganju ciljev pa morajo zaposleni dobiti takojšnje in kakovostne povratne informacije).

Za to se uporabijo: poenostavljanje dela (job simplification), dodajanje oz. širitev delovnih nalog (job enlargement), obogatitev dela (job enrichment), kroženje med delovnimi nalogami oz. mesti (job rotation), alternativne razporeditve delovnega časa, delo v avtonomnih delovnih skupinah in krožki za kakovost.

Vse zaposlene je treba seznaniti s problemom viktimizacije na delovnem mestu, z vzroki viktimizacije in tudi s posledicami viktimizacije ter jim z izobraževanji dati

znanja komuniciranja, reševanja in obvladovanja konfliktov, da bodo znali prepoznati viktimizacijo na delovnem mestu (indikatorje), da bodo poznali in se zavedali posledic agresivnega vedenja na delovnem mestu in dojemali, da so ta dejanja nedopustna, da bodo znali ukrepati zoper agresivno in nasilno vedenje na delovnem mestu in se znali soočiti z viktimizacijo, da se bodo znali nadzirati svoje vedenje in da se bodo sposobni upreti storilcu viktimizacije.

Organizacija mora imeti izdelan sistem napredovanja, premeščanja, odpuščanja zaposlenih in informiranja zaposlenih o tem, saj so nezadovoljni zaposleni, ki niso napredovali in ne vedo, zakaj niso napredovali, potencialni izvrševalci šikaniranja. Posebna pozornost velja zagotovo zaposlovanju novih sodelavcev, pri čemer je treba s postopki (testi) identificirati potencialne agresivne osebe in morebitne organizacijske psihopate in jim preprečiti vstop v organizacijo. Pomembno je tudi ugotavljanje odvisnosti kandidatov od alkohola, drog, iger na srečo ali drugih negativnih odvisnosti, ki zagotovo povečujejo možnosti za nastanek šikaniranja.

Pomembna je tudi pomoč žrtvi in tudi storilcu viktimizacije, saj je malo verjetno, da si bo žrtev lahko pomagala sama. Pri tem si lahko pomagamo s programi pomoči zaposlenim, katere vodijo sodelavci, ki imajo sami že izkušnje s težavami in so jih uspešno premagali.

Sami lahko največ naredimo, če se zavedamo, da lahko sodelavcem z neprimernim vedenjem – s šikaniranjem prizadenemo veliko škode, da trpijo. In naša dvoličnost se ponovno pokaže, ko se zgražamo nad nasilnimi posamezniki, ki nam jih predstavljajo mediji, sami pa nemo spremljamo – toleriramo nasilje ali pa ga vede oziroma nevede celo izvršujemo! Predvsem pa razbijmo tabu – to se dogaja tudi nam in okoli nas!

Peter Dular, univ. dipl. varstvoslovec, varnostni menedžer v Acroniju

Mala šola jeklarstva

Toplotne obdelave jekel I.

(Toplotne obdelave, ki se uporabljajo za doseg zahtevanih lastnosti jekel v stanju prodaje)

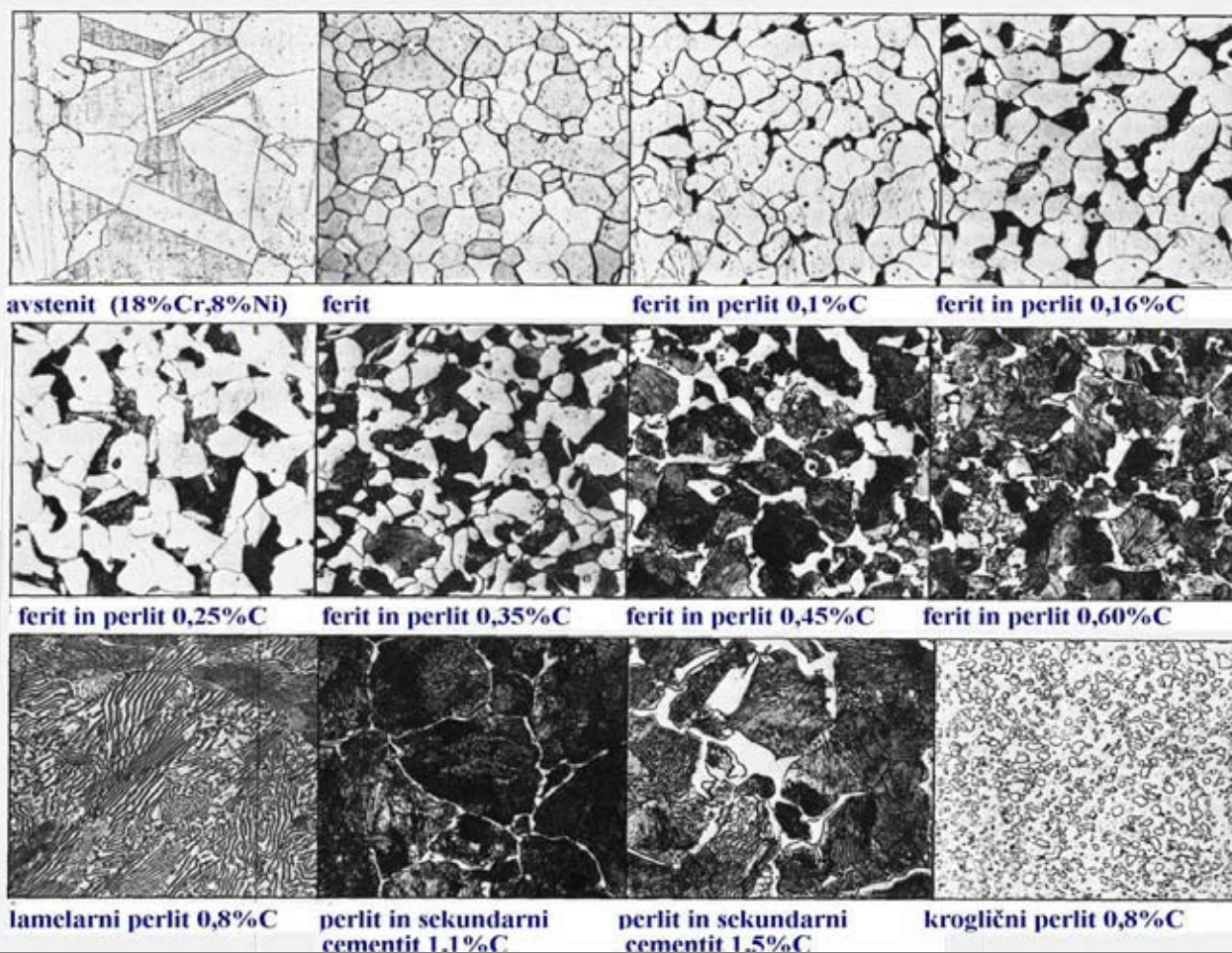
V prejšnjih člankih, ki so izšli v rubriki Mala šola jeklarstva, smo izvedeli, kako se jeklo izdelava, ulije in plastično predela. Tako smo prišli do izdelka ali vsaj polizdelka in čas je, da se vprašamo, kakšne lastnosti ima ta naš izdelek, bodisi jeklena palica, profil, trak ali pločevina. Lastnosti so v prvi vrsti odvisne od vrste jekla oz. njegove kemijske sestave. Za vsako vrsto jekla je predpisana količina posameznih legirnih elementov: ogljika, mangana, silicija, kroma, niklja, vanadija, volframa ... Glede na kemijsko sestavo se med plastično predelavo izoblikuje mikrostruktura jekla. Mikrostruktura jekla je sestavljena iz različnih faz z enako kristalno strukturo in kemijsko sestavo in se da opazovati z optičnim mikroskopom. Različne mikrostrukture imajo različne lastnosti: trdoto, mehanske lastnosti, žilavost, magnetne lastnosti ... Osnovni legirni element, ki vpliva na oblikovanje mikrostrukture in s tem lastnosti jekla, je ogljik. Z dodajanjem ogljika železu sploh dobimo zlitino, ki jo imenujemo jeklo. Jeklo z zelo majhno vsebnostjo ogljika ima mikrostrukturo iz ferita, ki je najmehkejši med vsemi

Mag. Darja Oblak, Kontrola in metalurški razvoj, Metal Ravne:

»Jekla s surovo ali toplotno neobdelano mikrostrukturo običajno ne prodajamo, ker je pretrdo za mehansko obdelavo in občutljivo za pokanje. Zato moramo jeklo toplotno obdelati, da dobimo jeklo s takšno mikrostrukturo in trdoto, da se da mehansko obdelati in izdelati v končne izdelke.«

mikrostrukturami jekla. S povečevanjem deleža ogljika dobimo v mikrostrukturi vedno večjo količino lamelnarnega perlita, ki je trši od ferita, zato s povečevanjem količine ogljika trdota jekla raste. Kako se s povečevanjem količine ogljika spreminja mikrostruktura jekla, je prikazano na sliki 1.

Slika 1

Ostali legirni elementi lahko vplivajo na mikrostrukturo jekla podobno kot ogljik in vplivajo na izoblikovanje osnovne mikrostrukture ter povečujejo trdnost, lahko pa tvorijo karbide ali različne intermetalne faze, ki povečujejo trdoto in obrabno odpornost jekel. Razen kemijske sestave pa na to, kakšna bo mikrostruktura jekla, močno vpliva tudi temperatura plastične predelave (kovanja ali valjanja) in predvsem, kako hitro je ohlajanje jekla po plastični predelavi. Pri jeklu z isto kemijsko sestavo se s povečevanjem hitrosti ohlajanja po valjanju v mikrostrukturi povečuje delež mikrostrukturnih faz z višjo trdoto in obenem se povečuje nevarnost, da bo zaradi napetosti, ki med ohlajanjem nastajajo v valjancih in odkovkih, prišlo do nastanka razpok. Mikrostrukturo jekla, ki nastane pri ohlajanju po plastični predelavi, imenujemo surova ali toplotno neobdelana mikrostruktura in jekla s takšno mikrostrukturo običajno ne prodajamo, ker je pretrdo za mehansko obdelavo in občutljivo za pokanje. Zato moramo jeklo toplotno obdelati, da dobimo jeklo s takšno mikrostrukturo in trdoto, da se da mehansko obdelovati in izdelati v končne izdelke. Najpogosteje uporabljana toplotna obdelava je mehko žarjenje, to je dolgotrajno ogrevanje jekla pri temperaturah med 600 in 900 °C (odvisno od vrste jekla) in z zelo počasnim ohlajanjem. Po mehkem žarjenju ima jeklo najnižjo možno trdoto in se najlažje mehansko obdeluje. Mikrostruktura mehko žarjenega jekla je krogljični perlit (slika 2), lahko pa vsebuje glede na svojo kemijsko sestavo tudi različne deleže karbidov (slika 3).

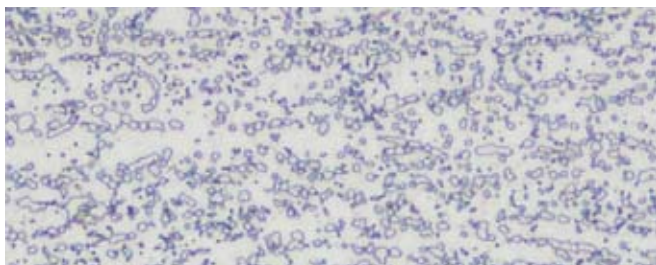

Foto: arhiv Metala Ravne

Slika 2

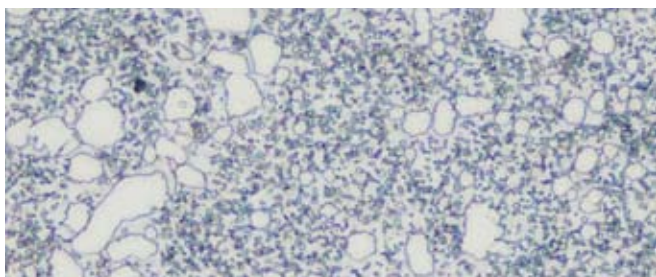

Foto: arhiv Metala Ravne

Slika 3

Kupcem, ki naročajo mehko žarjeno jeklo, zagotavljamo maksimalno trdoto in ustrezno mikrostrukturo, ki se ocenjuje po različnih mednarodnih standardih. Mehko žarjeno stanje toplotne obdelave je stanje, v katerem se prodaja večina orodnih jekel, vendar to ni stanje, v katerem bi se izdelki lahko uporabljali, ampak se v mehko žarjenem stanju izdelki samo izdelajo. Da dobijo izdelki iz mehko žarjenega jekla ustrezne lastnosti za uporabo, pa

jih je treba toplotno obdelati, kar bo opisano v naslednji Mali šoli jeklarstva.

Druga vrsta toplotne obdelave, ki se uporablja predvsem za konstrukcijska jekla, je normalizacija. Normalizacija je ogrevanje jekla v temperaturnem območju med 750 in 1000 °C, kar je spet odvisno od kemijske sestave jekla in ohlajanja na zraku. Cilj normalizacije je dobiti čimbolj enakomerno drobnozrnato perlitno-feritno mikrostrukturo, kot je na sliki 4. Konstrukcijska jekla se lahko v normaliziranem stanju tudi uporabljajo in izdelkov ni nujno ponovno toplotno obdelovati. Za normalizirana jekla kupcem jamčimo ustrezno trdoto in mehanske lastnosti ter oceno velikosti kristalnih zrn in mikrostrukture po mednarodnih standardih.

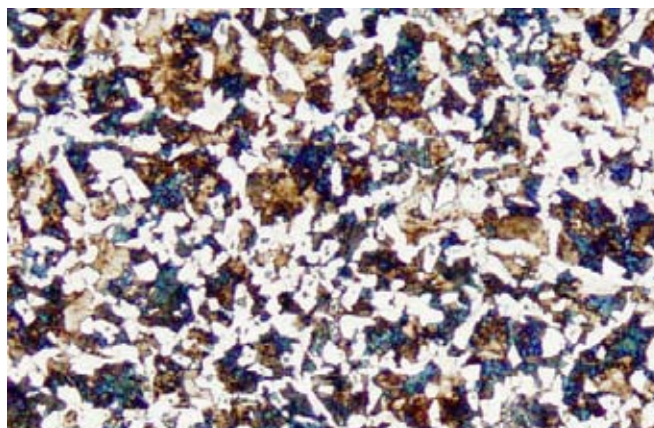

Foto: arhiv Metala Ravne

Slika 4

Foto: arhiv Metala Ravne

Slika 5

Tretja toplotna obdelava, ki se uporablja predvsem pri močno legiranih nerjavnih avstenitnih jeklih, je gašenje ali raztopno žarjenje. Gašenje je sestavljeno iz ogrevanja pri temperaturi med 1000 in 1150 °C in hitrega ohlajanja v vodi. Po gašenju ima jeklo mikrostrukturo iz homogenega avstenita (slika 5) z najboljšo korozijsko odpornostjo, duktilnostjo in najnižjo trdoto. Za jekla v gašenem stanju moramo kupcem jamčiti zahtevano trdoto in mehanske lastnosti.

Mag. Darja Oblak

Kadrujemo

Kadrovska gibanja v novembru

ACRONI

Pridružili so se nam naslednji sodelavci: BOJAN STRUNA v Predelavi debele pločevine, ANTON MAVRIČ v Vroči valjarni in ZDRAVKO SMUKAVEC v Jeklarni.

V pokoj so odšli: ALOJZ PUKŠIČ iz Jeklarne, PETAR STEČUK iz Hladne predelave in VITODRAG NOČ iz Tehničnih storitev in transporta. Zahvaljujemo se za njihovo prizadevno delo in jim želimo vse najlepše.

Poslovali smo se od umrlega sodelavca FARUKA TALIČA.

Podjetje je zapustilo šest delavcev.

Jubilanti

Za 35 let delovne dobe čestitamo MARJANCI JAZBEC iz Nabave.

Jubilanti s 30-letnim delovnim stažem so postali: ĐURO KARAKAŠ in FEHRUDIN KLJUČANIN iz Jeklarne, VLADIMIR VIDIC in BLAŠKA ZLATANOVA iz Vroče valjarne ter DRAGAN TODOROVIČ iz Hladne predelave. Čestitamo!

Za 20 let delovne dobe čestitamo JANEZU PIBERJU iz Predelave debele pločevine.

Jubilanta z 10-letnim delovnim stažem sta postala ARMIN DENIČ iz Hladne predelave in BERTI BRADAŠKJA iz Predelave debele pločevine. Čestitamo!

Zaključek šolanja

Šolanje sta uspešno zaključila JURIJ SLAMNIK iz Hladne predelave, ki je pridobil naziv diplomirani inženir metalurgije, in RADO REPE iz Nabave, ki je postal diplomirani ekonomist. Čestitamo!

METAL RAVNE

Naši novi sodelavci so postali: DANIEL MIŠEVSKI in GORAN TEŠANOVIČ v Jeklarskem programu, MARTIN REPAS, JURE GOSTENČNIK, DEJAN KOREN in MARKO PEŠIČ v Kovaškem programu, NAMIK OSMANOVIČ v Vzdrževanju ter ALEKSANDER GRUBER v Kontrolni in metalurškem razvoju.

V pokoj je odšel MILOŠ TANDAR iz Valjarskega programa. Zahvaljujemo se mu za njegovo prizadevno delo in mu želimo vse najlepše.

Z devetimi delavci smo prekinili delovno razmerje.

Jubilanti

Jubilanti s 30-letnim delovnim stažem so postali: SREČKO HOVNIK iz Jeklarskega programa, DRAGO KOTNIK, ROMAN POLAJNER, STEVO RIKIČ in SONJA ROŽENIČNIK iz Valjarskega programa, KATARINA TROP iz Kovaškega programa, ROBERT FERLEŽ in MARJAN ČUJEŠ iz Kontrole in metalurškega razvoja, DRAGO VERČKO iz CPP in TATJANA KETIŠ iz Informatike.

Za 10 let delovne dobe čestitamo ALEKSANDRU BUTOLENU iz Logistike ter MIRANU KOPMAJERJU iz Informatike.

Zaključek šolanja

Šolanje je uspešno zaključil IGOR MAKIČ iz Valjarskega programa, ki je pridobil naziv diplomirani organizator menedžer. Čestitamo!

SERPA

Pridružil se nam je GAŠPER PETRE v Obnovi in izdelavi strojev in naprav.

V pokoj sta odšla RUDOLF ŠULER iz Strojne obdelave in SREČKO VDOVIČ iz Vzdrževanja dvigal. Zahvaljujemo se za njuno prizadevno delo in jima želimo vse najlepše.

Jubilanti

Za 10 let delovne dobe čestitamo MATEJU DOMEJU iz Obnove in izdelave strojev in naprav.

ELEKTRODE JESENICE

V pokoj je odšla VERA GRIL iz Oplaščenih elektrod. Zahvaljujemo se za njeno prizadevno delo in ji želimo vse najlepše.

Podjetje sta zapustila dva delavca.

Jubilanti

Za 30 let delovne dobe čestitamo ISMETU DEDIČU iz Varilnih žic.

NOŽI RAVNE

V pokoj je odšel MARTIN SPESNY iz Mehanske obdelave. Zahvaljujemo se za njegovo prizadevno delo in mu želimo vse najlepše!

Jubilanti

Za 20 let delovne dobe čestitamo MIRI PRAUNSEIS iz Priprave dela.

Za 10 let delovne dobe čestitamo PETRU STRMČNIKU iz Mehanske obdelave.

Zaključek šolanja

Šolanje sta uspešno zaključila ANTON LAH iz Priprave dela in SANEL DŽAMBIČ iz Mehanske obdelave, pridobila sta naziv diplomirani inženir strojništva. Čestitamo!

SUZ

V pokoj sta odšla MESUD HAMULIČ iz Acronija – Tehnične storitve ter MARJAN STOJAN iz Jeklovleka. Zahvaljujemo se

za njuno prizadevno delo in jima želimo vse najlepše.

Z enim delavcem smo prekinili delovno razmerje.

Jubilanti

Za 30 let delovne dobe čestitamo ANTONU SMOLEJU iz Jeklovleka.

ZIP CENTER

Podjetje sta zapustila dva delavca.

Vesna Pevec Matijević

Foto: Erhard Srebotnik

V slovo sodelavcu Acronija

Faruk Talić

12. novembra 2008 se je zgodila v Acroniju delovna nesreča, v kateri se je smrtno ponesrečil naš sodelavec Faruk Talić, elektro vzdrževalec v obratu Predelava debele pločevine. Pri opravljanju vzdrževalnih del na razsvetljavi v območju tehtnice v hali B je z žerjava omahnil v globino. Kljub hitri intervenciji so bile poškodbe pri padcu tako hude, da je na kraju nesreče podlegel poškodbam.

Faruka se bomo spominjali kot dobrega prijatelja, vestnega delavca in mentorja, v spominu ga bomo ohranili kot sodelavca, ki je vsakomur vedno nesebično priskočil na pomoč. Na mlajše generacije je prenašal svoje znanje in izkušnje, na vse sodelavce pa pozitivno energijo. Z neizmerno srčnostjo, neutrudno vnemo in gorečo predanostjo je izvajal dnevne vzdrževalne posege, svoje delo je opravljal vestno in disciplinirano, nerešljivega problema zanj ni bilo.

Faruka bomo ohranili v najlepšem spominu. Spomin na njegovo umirjeno naravo, optimizem, delavnost, predanost, vztrajnost in poštenost se je globoko vtisnil v naša srca in naš vsakdan, živel pa bo večno.

Besede, naj bodo še tako izbrane in lepe, ne morejo v resnici izraziti in povedati tega, kar čuti srce. Za vse dobro se Faruku iz srca zahvaljujemo. Hvala za vse, kar je dobrega storil za obrat in sodelavce. V času čustvene prizadetosti in občutka praznine moramo še posebej paziti na to, kako pozorno opravljamo vsak svoje delo.

Zvone Klemenc, direktor obrata Predelava debele pločevine

Foto: arhiv Slovenskih novic

Zahvala

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame, hčerke in sestre Renate Dobrina - Golob se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam pomagali v težkih trenutkih. Še posebej se zahvaljujemo vsem sodelavcem iz Metala Ravne ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

Vsi njeni

Motiviramo

Srečanje jubilarov dela Nožev Ravne

V četrtek, 20. novembra 2008, smo v Nožih Ravne pripravili tradicionalno srečanje jubilarov dela. Leta 2008 je v Nožih Ravne praznovalo 16 jubilarov dela, od tega 40 let delovne dobe en sodelavec, tri sodelavke 35 let ter po štirje sodelavci 30, 20 in 10 let.

Prijetno druženje nam je znova potrdilo, da so takšna srečanja zaposlenih dobrodošla in zato jih vsako leto z veseljem pričakujemo.

Lucija Hip, Noži Ravne

Foto: Vesna Pevec Matijević

Ponosni 35-letni jubilarke dela Marjeta Gruber (levo) in Cilka Brezovnik

Foto: Vesna Pevec Matijević

30-letni jubilar dela Drago Semernik (levo) prejema direktorjeve čestitke.

Foto: Vesna Pevec Matijević

Zbrani jubilaranti na srečanju

Dušan Rus – s kolesom nad stres

Dušan Rus je zaposlen v Metalu Ravne kot elektro vzdrževalec jeklarne in kovačnice že 32 let. V prostem času se uspešno ukvarja s kolesarstvom.

Za kateri klub voziš?

MTB Ganessa Team Maribor.

Katero kolo voziš?

Scottovo gorsko, cestno Scott.

Koliko časa posvetiš treningu?

Različno od obdobja in priprav na dirke (okoli 14 do 18 ur na teden).

Kdaj si se začel ukvarjati z gorskim kolesarstvom?

Sem že pozabil, kdaj je to bilo.

Vem, da se že kar nekaj let udeležuješ različnih maratonov in tekmovanj tudi v tujini. Zakaj kolesarjenje tudi zunaj Slovenije?

Vedno sem želel odvoziti nekaj malo večjega, tako da sem moral pokazati malo več volje in vztrajnosti.

Tvoj največji uspeh do sedaj?

Uspeh je bil vedno, ko sem prekolesaril ekstrema na Gardi. Drugi največji dosežki: 12 ur okoli gradu v Griffnu, zmaga na 6 ur v Griffnu leta 2006 v kategoriji nad 40, Salzkammergut Maraton Trophy 2007 – prevoženih 208 km in 7008 višinskih metrov.

Leta 2008 si bil na državnem nivoju zelo uspešen v disciplinah kros in maraton, kje in katera mesta si dosegel?

Na državnem prvenstvu v maratonu v Trbonjah sem v kategoriji masters 3 osvojil naslov prvaka, na državnem tekmovanju v krosu na Ravnah pa naslov prvaka v kategoriji masters 3.

Že vrsto let si zelo aktiven kot organizator kolesarskih prireditev na Koroškem, se je od začetkov kaj spremenilo?

Mislím, da se je vsako leto kaj izboljšalo, tako da so prireditve organizirane na visoki ravni in tudi vsak organizator se potruži po svojih možnostih.

Vsem nam je pa tudi najlažje organizirati vzpone, ker vso zadevo brez težav speljemo in tudi je najbolj varno za vse udeležence in organizatorje.

Najljubša disciplina?

Maraton.

Najljubše tekmovanje oziroma tekmovališče?

World game of hoby biker Saalbach Hinterglem.

Se ukvarjaš še s katerim športom?

Tek v naravi in na smučeh, smučanje.

Kakšno je tvoje mnenje o gorskem kolesarstvu v Sloveniji?

Nekateri klubi delajo zelo kakovostno, toda vodstvo kolesarske zveze je daleč za njimi.

Kako pa je s tvojo prehrano? Imaš posebej predpisano ali ni pomembno, kaj zaužiješ?

Hrane nimam posebej predpisane. Zaužijem pa največ tistega, kar k takemu športu najbolj sodi.

Ali uživaš veliko športne prehrane in dodatkov?

Odvisno od dirk.

Ali meniš, da mediji (tv, radio, časopis itd.) kolesarstvo dovolj dobro spremljajo?

Cestno kolesarstvo je dobro medijsko »pokrito«, gorskemu kolesarjenju pa je glede na rezultate slovenskih kolesark v medijih namenjeno premalo prostora.

Poznaš recept, s katerim bi lahko pritegnili čim več mladine, da bi se začela ukvarjati s kolesarstvom?

Foto: osebni arhiv

Mislím, da recepta ni. Kolesarjenje je za velik del mladine preveč garaški šport in mogoče za marsikaterega starša tudi predrag.

Tvoji načrti za prihodnost?

Čim bolj dolgo uživati na kolesu in odvoziti kakšen zelo ekstremen maraton.

Tvoja misel ali nasvet bralcem?

Pazite na svoje telo, da se boste v njem vedno in povsod dobro počutili.

Damjan Kalčič, Metal Ravne

Na štartu maratona Salzkammergut Trophy 2007

Foto: osebni arhiv

Predstavljamo

Maruša Ferk – mladi up slovenskega smučanja

Ime naše smučarke reprezentance A Maruše Ferk se je v zadnjem času večkrat pojavilo v medijih, saj je letošnje sezono začela uspešno, v drugem slalomu za svetovni pokal v ameriškem Aspnu je izenačila svojo najboljšo uvrstitev v svetovnem pokalu, bila je 15. Njena mati je naša sodelavka, dela v Acroniju. Dvajsetletni, zelo simpatični in vedno nasmejani Maruši smo postavili nekaj vprašanj.

Kdaj ste prvič stopili na smuči?

Na smuči sem stopila že zelo zgodaj, pri dveh letih.

Največji uspehi do sedaj (ne samo v svetovnem pokalu)?

Že od kategorije cicibanov ter mlajših in starejših deklic naprej sem dosegala odlične rezultate.

Zelo veliko mi pomenijo rezultati v evropskem pokalu pred dvema letoma, ko sem bila skupno druga, tretja v slalomskem seštevku in prva v kombinacijskem seštevku. Tisto sezono sem tudi prvič nastopila v svetovnem pokalu, bila sem 18., ter tudi na svetovnem prvenstvu na Švedskem, kjer sem bila v slalomu in veleslalomu 26. Tudi na dveh mladinskih svetovnih prvenstvih, na katerih sem nastopila, sem bila pri vrhu, vendar nikoli čisto na vrhu, kar sem si vedno zelo želela. Bila sem tretja v kombinaciji ter trikrat na nevhvaležnem četrtem mestu v slalomu in superveleslalomu.

Najljubša disciplina?

Trenutno slalom. Drugače mi je všeč vseh pet disciplin in tudi v vseh tekmujem.

Najljubše tekmovanje oz. tekmovališče?

Ponavadi ti je najljubše tam, kjer dosežeš dober rezultat. Zato je meni najljubše v Cortini d'Ampezzo, kjer sem prvič nastopila v svetovnem pokalu. Zelo rada tekmujem tudi v St. Moritzu. Tam sem vedno tekmovala na tekmah za evropski pokal in dosegla dobre rezultate, letos pa se mi tam nasmihata nastop v svetovnem pokalu, ki bo v sredini decembra.

Vzornik?

Zelo sem bila navdušena nad Janico Kostelič, ko je še tekmovala, zdaj pa nad Bodejem Millerjem. Navijam pa za naše smučarje in smučarke, ki jih tudi osebno poznam, in vsem zelo privoščim dober rezultat.

Koliko dni na leto ste odsotni od doma oziroma koliko časa ste sploh doma?

Odsotna sem skorajda celo leto. Sezona se začne konec aprila in traja do začetka aprila naslednjega leta. Ko se začne poletje, se večinoma pripravljamo kondicijsko. Julija imamo nekaj dni prostih, da jih izkoristimo za počitnice na morju. Pred avgustom se odpravimo na ledenik v Švico, avgusta pa smo že dve leti zapovrstjo odšli na južno poloblo. Doma smo tudi za božič in za novo leto.

Kako se sproščate pred tekmo?

Pred startom na tekmi se najprej dobro ogrejem, večkrat ponovim progo v mislih. Tik pred startom pa si govorim spodbudne besede, ki mi pomagajo pri koncentraciji na vožnjo.

Kako pa preživljate prosti čas (kolikor vam ga ostane)? Kaj najraje počnete poleg smučanja?

Med sezono, ko pridem domov, sem najrajši z družino. Pokličem tudi prijatelje, da gremo skupaj na kavo. Poleti poleg treningov igram še odbojko ali nogomet. Zelo rada poslušam tudi glasbo, preberem kakšno knjigo, grem nakupovat in pogledam veliko filmov na računalniku.

Foto: osebni arhiv

Cilji za letošnje sezono? Kakšna skrita želja?

Moj cilj je, da bi se na vsaki tekmi uvrščala med dobitnice točk. V nadaljevanju hočem poseči tudi po višjih mestih, od 15. mesta navzgor. Z zadnjo tekmo sem dobila potrditev, da se to da doseči, samozaupanje se je povečalo in upam, da bom tako tudi nadaljevala. Letos je za vse velik cilj svetovno prvenstvo v Franciji. Tam bom poskušala izboljšati rezultate s prejšnjega prvenstva.

Pred vami je še nekaj tekmovalnih let. Kaj boste počeli po končani smučarski karieri?

Mislim, da je to še predaleč, da bi že sedaj vedela, kaj bo takrat. Želim si, da bi smučarsko kariero, ko jo bom, zaključila v zmagovalnem slogu, potem potovala po svetu in dobila dobro službo, ki mi bo všeč.

Vesna Pevec Matijevec

Tekma v Lienzu

Foto: osebni arhiv

Gornjesavski muzej Jesenice izdal koledar ob 80-letnici mesta Jesenice in 140. obletnici ustanovitve Kranjske industrijske družbe

Ob 80-letnici Jesenic, ki jo bomo praznovali 20. marca 2009, smo v Gornjesavskem muzeju Jesenice izdali stenski koledar. Koledar je slavnostno oblikovan in zasnovan. Prednost smo dali estetski vrednosti pred uporabno. Ob več jubilejih, 80-letnici mesta, 140. obletnici ustanovitve Kranjske industrijske družbe in 40. obletnici združitve v Slovenske železarnе, obeležujemo po mesecih tipične dogodke v »novem« času, ki dajejo prepoznavnost Jesenicam še danes, a hkrati temeljijo na tradiciji.

Tako smo v koledar vključili poleg panoramskega pogleda na Jesenice z Ajdne na naslovnici še hokey z opisom organiziranega začetka v letu 1948 ter večkratne uspehe jeseniških hokejistov. Pustni čas zaznamuje tradicionalna prireditve »Svinjska glava«, ki poteka ob pustu vse od leta 1966 v Planini pod Golico. Jožefov sejem in nekdanji sejmski dnevi so združeni s praznovanjem občinskega praznika. Prireditveni prostor je bil pred drugo svetovno vojno ob deželni cesti na Stari Savi, danes pa je na trgu Toneta Čufarja, kjer je sicer ob fontani prostor druženj in stičišče generacij. Na Jesenicah je vse bolj prepoznavna Stara Sava, nekdanje samostojno naselje, v katerem se je ohranil najkompleksnejši fužinski obrat s konca 19. stoletja. Poleg ohranjenih ostankov plavža, dimnika, mlina, kolperna – skladišča oglja, fužinske cerkve Marijinega vnebovzvetja zavzema osrednjo vlogo v kompleksu Bucelleni-Ruardova graščina. V njej je od leta 1954 železarska zbirka z upravo Gornjesavskega muzeja Jesenice, ki je predstavlja delavsko stanovanjsko enoto nekdanjih železarjev v stavbi Kasarne. V obnovljeni delavski stanovanjski hiši je tudi Glasbena šola Jesenice z več kot 60-letno tradicijo. Predvsem maja so pobočja Karavank nad Jesenicami posuta s ključavnicami, poznanimi po vsej

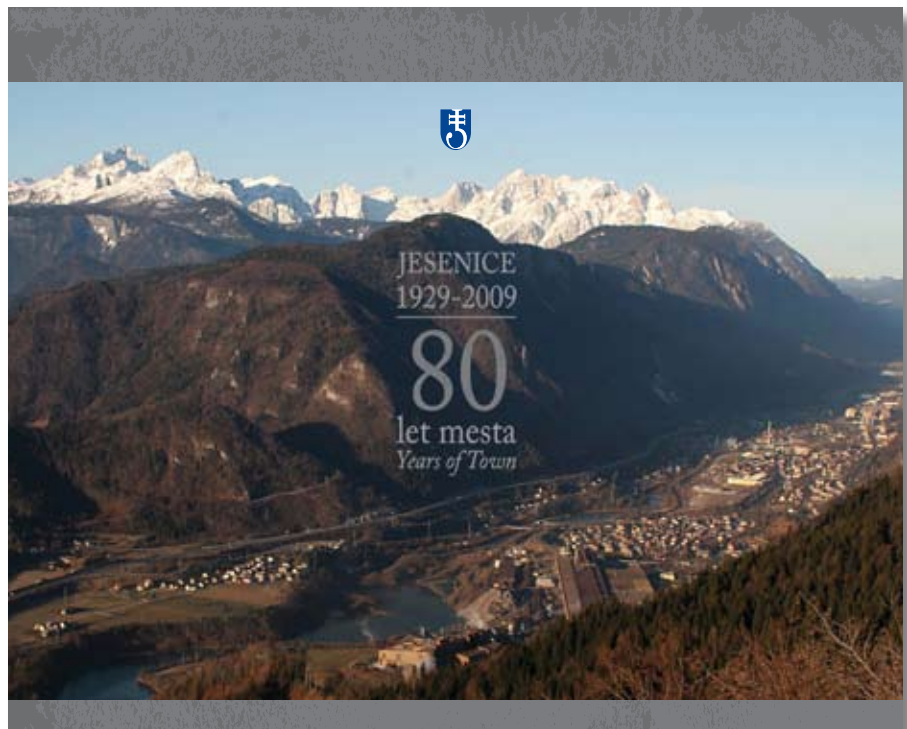

Foto: arhiv Gornjesavskega muzeja

Slovenije. Na Jesenicah se ponašamo z organiziranimi začetki poklicnega in srednješolskega izobraževanja ter delovanjem Ljudske univerze. V preteklem letu pa smo dočakali svojo prvo visoko šolo, in sicer za zdravstveno nego, katere prostore je 1. oktobra letos odprl predsednik države dr. Danilo Türk. Malo Jeseničanov ve, da se lahko ponašamo z edinim desetmetrskim skakalnim stolpom na kopalšču Ukova, mnogi pa se še vedno udeležujejo srečanja 1. avgusta na Obranci na Mežaklji, ki je bil včasih praznik Občine Jesenice, danes pa nič manj množično obiskan spominski dan občine.

5. septembra 1869 je bila v Ljubljani ustanovljena Kranjska industrijska družba. Njen sedež so po pridobitvi svetovno znanega izuma – pridobitvi feromangana v javorniškem plavžu – prenesli na Jesenice. Železarska oziroma jeklarska tradicija se je z vzponi in padci, kot je bilo doslej v

zgodovini, obdržala na Jesenicah vse do danes. Jesenice pa so prepoznavne tudi po svojih predorih skozi Karavanke. Vse od tistega prvega, ki so ga odprli za železniško povezavo do Primorske leta 1906, do tega zadnjega novejšega, a krajšega. Cestni karavanški predor, del turingijske avtoceste, je predan prometu od junija 1991. Na Jesenicah se ponašamo z amaterskih gledališčem, ki vsako leto novembra gosti druge gledališke odre. Od leta 1987 potekajo na Jesenicah tradicionalni Čufarjevi dnevi, na katerih podeljujejo nagrade in plakete jeseniškega pesnika in pisatelja Toneta Čufarja. Na koncu koledarja je predstavljeno nekdanje zadnje prometno železniško križišče tik ob meji, danes stičišče številnih poti. Koledar vsebuje poleg sodobne vsebine in aktualnih fotografij tudi besedilo o prepoznavnosti Jesenic, ki je prevedeno v angleški jezik. Za svoje delavce je koledarje naročila družba Acroni Jesenice, nekaj pa za svoje občane tudi

Občina Jesenice. Poskrbeli smo, da so na voljo tudi na prodajnih mestih Gornjesa-

vskega muzeja Jesenice ter v Turistično informacijskem centru Jesenice.

Irena Lačen Benedičič, direktorica Gornjesavskega muzeja Jesenice

Tekst pod sliko, Foto: Silvio Kokalj

10

Nekdaj samostojne fužinske obrate na gorenjskem je leta 1869 združila Kranjska industrijska družba. Po zaslugi Lambertha Pantrza, ki je prvi na svetu v plavžu pridobil 37% feromangan leta 1872, je družba dosegla svetovno slavo. Leta 1945 je njeno premoženje prešlo na Železarno Jesenice, ki je poslovala do leta 1991. Nasledilo jo je 13 samostojnih podjetij. Eno od njih je Acroni, danes del Slovenske industrije jekla.

A4190-25.9.1967, Foto: GMJ

A2779 4.4.1966-Vibranje kokla, Foto: GMJ

A8655-7-1988, Foto: GMJ

OKTOBER 2009

če	pe	so	ne	po	to	sr	če	pe	so	ne	po	to	sr	če	pe	so	ne	po	to	sr	če	pe	so							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

naslovnica

januar

februar

marec

april

maj

junij

julij

avgust

september

oktober

november

december

Foto: arhiv Gornjesavskega muzeja

Foto: arhiv Gornjesavskega muzeja

Začelo se je z nabojem za puško

Januš Šivic je absolvent Fakultete za strojništvo v Ljubljani in opravlja obvezno polletno prakso v Elektrodah Jesenice. Ukvarja se z zanimivim hobijem ...

Od kdaj se že ukvarjate z zbiranjem militarij?

Z zbiranjem militarij se bolj aktivno ukvarjam približno šest let. Za ta hobi me je navdušil stari ata.

Kaj vas je pritegnilo k tej dejavnosti?

V stari hiši sem nekoč našel naboj za puško nemškega porekla K98 in tako se je začelo ...

Koliko eksponatov vam je že uspelo zbrati?

Kar nekaj, vendar se zadnje čase osredotočam samo na nemški Wehrmacht.

Zakaj?

Dolgo časa sem aktivno zbiral tako eksponate iz prve kot tudi druge svetovne vojne, a slej ko prej prideš do zaključka, da se je treba usmeriti, ker drugače pokrivaš preširoko področje.

Kolikšna je vrednost zbranih eksponatov?

To je zelo relativno vprašanje. Treba je razlikovati med ceno in vrednostjo določenega eksponata. Koliko si pripravljen odšteti za eksponat, se nanaša na naše želje, še bolj pa na naše finančne zmožnosti. Menim, da denar igra (posredno/neposredno) eno izmed pomembnih vlog v tej naši strasti.

Vprašanje, kolikšna je vrednost (se ponavadi nanaša na količino denarja), pa ima zame bolj praktičen pomen. Vsakega začetnika, ki je brez znanja in izkušenj, prodajalec hitro spelje na led. S tem mislim na to, da določen eksponat kupiš, vendar stvar ni taka, kot naj bi bila, pogosto gre za

Pet partizanskih medvojnih pokrival – titovk, zastava, sešita v partizanih, in rutka, narejena med vojno

Kljub težavam z obleko in obutvijo je mnogo partizanov popestrilo svojo zunanost z rdečo trikotno rutko (značilnost gorenjskih partizanov), ki so jo nosili okrog vratu. Na njej so bila poleg ornamentov izvezena tudi različna gesla: "Proletarci vseh dežel, združite se!", "Vsi v boj za svobodo!" ali simboli: zvezda, srp in kladivo ... Rutka je prišla v mojo zbirko iz rojstne vasi Frana Saleškega Finžgarja, dobrih pet km stran od mojega doma. Sešila jo je sestra za brata, ki je šel v partizane.

Rutka je redki predmet, ker nisem do sedaj v Sloveniji zasledil še nobene druge, tudi po slovenskih vojaških forumih ni odziva, da bi jo še kdo imel, so bile pa unikati. Na moji piše V BOJ ZA SVOBODO, izvezeni so trobojnica, srp, kladivo in pa partizansko ime Maksi na obeh straneh pri robu.

ponaredke. Ko si začetnik, ti to lahko uniči veselje do zbiranja vsaj za kratek čas, saj kaj več od žepnine nimaš, in jo tako dobesedno vržeš stran.

Ceno oziroma vrednost je težko določiti zaradi različnih dejavnikov (pogostost, povpraševanje ...).

Kar pa se tiče stvari, na katere smo čustveno navezani, pa menim, da to vprašanje ni

Standardna oprema nemškega vojaka v drugi svetovni vojni

na mestu, saj je zame tudi kaj neprecenljivo, še posebej če gre za družinsko zapuščino.

Konec koncev zbirka vedno ohranja neko vrednost, vrednost na trgu pa vsako leto raste in iz tega vidika to ni proč vržen denar.

Kakšni so pogoji, da postaneš uspešen zbiratelj?

Potrebno je varčevati in se odrekati drugim stvarim (smeh). Veliko časa se porabi za prebiranje literature, brskanje po avkcijskih hišah, tudi vožnja do kakšne stare stanovanjske hiše, kjer se da kaj lepega najti, ni za odpis.

Kakšni so vaši zbirateljski načrti?

Že na začetku zbiranja sem si postavil cilj, da bi imel kompletno opremo nemškega vojaka, in tik pred kratkim mi je to tudi uspelo. V prihodnosti nameravam zbirati predvsem nemška vojaška odlikovanja. Ko dosežeš cilj, ki si ga zastaviš, si postaviš novega.

Ali si je mogoče zbirko tudi ogledati?

Seveda je mogoče. Doma sicer še nimam posebnega prostora za ureditev nekakšnega mini muzeja, je pa na voljo moja spletna stran www.freewebs.com/spaget_slo.

Rafko Penič, Elektrode

Nemško policijsko bodalo iz druge svetovne vojne

Obiskujemo

Čarobni dnevi v decembru na Ravnah

Najbolj prazničen in vesel mesec v letu je tu! V drugi polovici decembra bo v veselem pričakovanju novega leta v našem mestu zadišalo po novoletnih dobrotah, po čaju in cimetu, zadišalo bo po sveže pečenih kolačkih ter smrekovih vejicah. V času, ko se pripravljamo, da prijazno obdarimo svoje najbližje, se nam pridružite v prenovljenem mestnem jedru (plato pred supermarketom Tuš) ter obiščite božično-novoletne stojnice, na katerih boste našli ideje za praznična darila, s katerimi boste razveselili svoje najdražje ali pa razvajali sebe. Spoznajte pestro ponudbo rokodelcev in pridelovalcev, okusite vzdušje bližajočih se božičnih in novoletnih praznikov in bodite priča spremljajočim kulturnim dogodkom in božično-novoletnemu programu.

Koroški zavod za kulturo, TIC Ravne na Koroškem - Danica Hudrap Tel.: 05 99 75 689

ČETRTEK, 18. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
keramika v tehniki raku – Bernarda Kovačič	od 10.00 do 16.00
prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
izdelki iz slame – Franc Urbancl	od 10.00 do 16.00
Turistični rudnik in muzej Podzemlje Pece Mežica	od 10.00 do 16.00

PIREDITVENI PROGRAM

okrasitev smreke, voščila krajanom – Vrtec Ravne	dopoldne
koroški likovniki ustvarjajo z otroki – KD koroških likovnikov	od 11.00 do 16.00
ustvarjalne božično-novoletne delavnice – Center za socialno delo Ravne (Delavnice bodo v prostorih TIC-a.)	od 16.00 do 18.00 v prostorih TIC-a
folklor in harmonikaši – Anzej Panzej	ob 16.00
Kulturno društvo Svitanje – otroški pevski zbor Brančur	ob 16.00
Glasbeni vrtec DIRENDAJ, Maja Ocepek	ob 16.00

SOBOTA, 20. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
„Dobrote izpod Pece“ – kmetija Gradišnik	od 10.00 do 16.00
prodaja suhomesnatih domačih izdelkov – kmetija Pavšar	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
Hiša unikatne keramike – Nataša Šilih	od 10.00 do 16.00
unikatni keramični izdelki – ARR Saša Djura; izdelki iz zelišč – Fanika Jeromej	od 10.00 do 16.00
medeni liker, žganje, pecivo – Čebelarsko društvo Kotlje	od 10.00 do 16.00
prodaja muzejskega gradiva – Koroški pokrajinski muzej	od 10.00 do 16.00
boljši sejem – zbiranje odsluženih predmetov, izmenjava in podarjanje	od 10.00 do 16.00

PIREDITVENI PROGRAM

Malčkov šport – športna animacija	od 11.00 do 13.00
koroški likovniki ustvarjajo z otroki – KD koroških likovnikov	od 11.00 do 16.00
Obiskal nas bo Božiček.	ob 11.00

ČETRTEK

SOBOTA

PETEK, 19. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
„Dobrote izpod Pece“ – kmetija Gradišnik	od 10.00 do 16.00
prodaja suhomesnatih domačih izdelkov – kmetija Pavšar	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
keramika v tehniki raku – Bernarda Kovačič	od 10.00 do 16.00
prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
medeni liker, žganje, pecivo – Čebelarsko društvo Kotle	od 10.00 do 16.00
prodaja muzejskega gradiva – Koroški pokrajinski muzej	od 10.00 do 16.00
izdelki iz volne in gline – Leonida Arbeiter	od 10.00 do 16.00

PRIREDITVENI PROGRAM

okrasitev smreke, voščila krajanom – Vrtec Ravne	dopoldan
program z modno revijo – ŠC Slovenj Gradec, Srednja šola Muta	ob 15.00
Zimska pravljica – OŠ Koroški jeklarji	ob 16.00
informativna točka Europe Direct A.L.P. Peca – pravi naslov za vprašanja o Evropski uniji	od 10.00 do 16.00
koroški likovniki ustvarjajo z otroki – KD koroških likovnikov	od 11.00 do 16.00
Obiskal nas bo Božiček.	ob 17.00

PONEDELJEK, 22. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
unikatni keramični izdelki – ARR Saša Djura; izdelki iz zelišč – Fanika Jeromej	od 10.00 do 16.00
izdelki iz slame – Franc Urbancl	od 10.00 do 16.00
ročno izdelani izdelki naših varovancev – CUDV Črna	od 10.00 do 16.00
Pokaži svojo spretnost – Šolski center Ravne, OE Srednja šola Ravne	od 10.00 do 16.00
izdelki iz volne in gline – Leonida Arbeiter	od 10.00 do 16.00

PRIREDITVENI PROGRAM

Živimo s pesmijo, plesom in z igro – OŠ Prežihovega Voranca	ob 15.30
informativna točka Europe Direct A.L.P. Peca – pravi naslov za vprašanja o Evropski uniji	od 11.00 do 16.00
koroški likovniki ustvarjajo z otroki – KD koroških likovnikov	od 11.00 do 16.00
Obiskal nas bo Božiček.	ob 17.00

TOREK, 23. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
zelišča, kuhinjska sol, ajdova moka – kmetija Rone – Jelen Marija	od 10.00 do 16.00
Sadjarsko društvo Mežiške doline	od 10.00 do 16.00

PETEK

PONEDELJEK

Društvo kmetič Mežiške doline
 ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.
 prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar
 božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič
 izdelki iz slame – Franc Urbančl
 ročno izdelani izdelki naših varovancev – CUDV Črna
 Turistični rudnik in muzej Podzemlje Pece Mežica
 Pokaži svojo spretnost – Šolski center Ravne, OE Srednja šola Ravne
 oprema za zbiratelje; numizmatika, filatelija, notafilija – Kibela Saša Marić,
 s. p.

PIREDITVENI PROGRAM

Zimska pravljica v Kulturnem domu Ravne na Koroškem – OŠ Koroški
 jeklarji

Obiskal nas bo Božiček v Kulturnem domu Ravne na Koroškem.

Kulturno društvo Prežihovega Voranca – folklorna skupina

Ženska vokalna skupina DETELJICA

Ženski pevski zbor društva upokojencev KOROŠICE

koroški likovniki ustvarjajo z otroki – KD koroških likovnikov

Obiskal nas bo Božiček.

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

ob 17.00

od 15.00 do 16.30

od 15.00 do 16.30

od 15.00 do 16.30

od 11.00 do 16.00

ob 17.00

TOREK

SREDA, 24. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik

ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.

prodaja novoletnih dekorativnih izdelkov – Anika Kolar

božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič

Hiša unikatne keramike – Nataša Šilih

izdelki iz slame – Franc Urbančl

izvirna in uporabna darila iz slovenske ovčje volne – Soven, d. o. o.

ročno izdelani izdelki naših varovancev – CUDV Črna

Obiskal nas bo Božiček.

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

ob 11.00

SREDA

SOBOTA, 27. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik

zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik

ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.

božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič

Hiša unikatne keramike – Nataša Šilih

izdelki iz slame – Franc Urbančl

ročno izdelani izdelki naših varovancev – CUDV Črna

stekleni nakit, spominki ... – Steklarski studio Matijaž Gostenčnik

PIREDITVENI PROGRAM

Podarjamo vam dobre želje in želimo prave prijatelje – skupina starih za
 samopomoč Solzice -

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 16.00

od 10.00 do 13.00

SOBOTA

prikaz in predstavitev opreme – Prostovoljno gasilsko društvo Ravne	ob 10.00
Božična želja, mini bukvarna – Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika	ob 11.00

TOREK, 30. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
zeliščni čaji in zelišča – Herbavitalis Lucija Čevnik	od 10.00 do 16.00
Društvo kmetič Mežiške doline	od 10.00 do 16.00
Sadjarsko društvo Mežiške doline	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
izdelki iz slame – Franc Urbanc	od 10.00 do 16.00
izvirna in uporabna darila iz slovenske ovčje volne – Soven, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
oprema za zbiratelje; numizmatika, filatelija, notafilija – Kibela Saša Marić, s. p.	od 10.00 do 16.00

PIREDITVENI PROGRAM

klekljana čipka, prodaja in demonstracija – Lucija Petrušič	od 12.00 do 16.00
---	-------------------

TOREK

SREDA, 31. 12. 2008

PRODAJA NA STOJNICAH

suhomesnati izdelki iz domače predelave – kmetija Klančnik	od 10.00 do 16.00
ročno izdelana dekorativna keramika in izdelki iz blaga – LIMA, d. o. o.	od 10.00 do 16.00
božično-novoletna dekoracija – Rahela Mačič	od 10.00 do 16.00
Hiša unikatne keramike – Nataša Šilih	od 10.00 do 16.00

PIREDITVENI PROGRAM

Dedek Mraz, obdaritev otrok – Turistično društvo Ravne na Koroškem	od 18.00 do 19.00
zabava z Duom Fresh – Turistično društvo Ravne na Koroškem	od 22.00
Voščilo župana Občine Ravne na Koroškem mag. Tomaža Rožena – Turistično društvo Ravne na Koroškem	ob 00.00
velik novoletni ognjemet – Turistično društvo Ravne na Koroškem	ob 00.15

SREDA

Boljšji sejem

Vabljeni, da prenesete predmete manjših vrednosti in jih na sejmu podarite ali zamenjate z drugimi zanimivimi. Predmeti naj bodo manjši. Le nostalgичne vrednosti, rabljeni ali taki, da jih lahko pogrešate. Še posebej so vabljeni otroci, da prinesejo svoje odslužene igrače in mogoče najdejo kaj novega. Poudarek je na izmenjavi in podarjanju.

Vabimo

Eroika na predprazničnem koncertu v Kranjski Gori

Trije izjemni vokalisti, zbrani v tercetu Eroika, so nase prvič opozorili na Emi 2007, ko so s priredbo pesmi Stop Omarja Naberja osvojili Slovenijo.

Matjaž Robavs (bariton), Aljaž Farasin (tenor) in Metod Žunec (tenor) so klasično izobraženi in šolani pevci, brez dvoma tudi po strokovno-tehnični plati povsem enakovredni pop-opernim pevcem, zbranim v slovitem kvartetu Il Divo. Premišljena kombinacija talenta, lepote, uglajenosti, glasovnih zmožnosti in obdelave večnih uspešnic v t. i. pop opera žanru je formula uspeha Eroike.

Lanskega septembra so izdali težko pričakovani prvenec, ki med drugim vsebuje sveže interpretacije znanih slovenskih uspešnic: Ko zvonovi zapoje, Stop, Dan ljubezni, Namesto koga roža cveti, Ko mene več ne bo ter španske prepesnitve velike uspešnice Ti si mi u krvi ob spremljavi simfoničnega orkestra pod vodstvom dirigenta, aranžerja in producenta skupine Patrika Grebla.

Čeprav je izid nove zgoščenke skupine prestavljen, saj je prvenec Eroike tudi po enem letu od izida še vedno pravi prodajni hit, lahko nove skladbe že slišite na koncertih Eroike po Sloveniji.

Prav taka enkratna priložnost se nam ponuja v petek, 19. decembra 2008, ob 20. uri v Muzik teatru Kranjska Gora, Dvorana Vitranc.

Med starimi napevi bomo gotovo slišali tudi mnoge nove, ki v izvedbi Eroike zvenijo povsem drugače in edinstveno. Zagotovo

Foto: internet

bomo med njimi prepoznali skladbe, kot so: Il tuo mondo (Nikica Kalogjera), Granada (Augustin Lara), Zate (Legovič/Mislej), Lahko noč, Piran (Legovič/Mislej), Splavaj, misel (Giuseppe Verdi), Nad mestom se dani (Privšek/Velkaverh), Nella fantasia (Ennio Morricone), Julija (Aleksander Mežek) in druge ...

Vabljeni torej na ta enkratni predpraznični koncert Eroike, saj skladb še ni mogoče slišati nikjer drugje.

Stane Jakelj

Cena vstopnice znaša 13 €. Rezervacija in informacije: Recepcija hotela Kompas, tel.: 04 589 21 00. Prodaja tudi na dan prireditve, eno uro pred začetkom v dvorani Vitranc.

Osvetščamo

Svetovni dan boja proti aidsu 2008

Od leta 1988, ko je Svetovna zdravstvena organizacija 1. december proglasila za svetovni dan boja proti aidsu, obeležujemo ta dan vsako leto.

Letošnja kampanja še vedno poteka pod geslom petletnega programa »**DRŽIMO OBLJUBO. USTAVIMO AIDS.**«, ki se je začela leta 2005 in se bo zaključila leta 2010. Poslаницa svetovnega dneva boja proti aidsu v letu 2008 se glasi: »**Uporabi kondom. Izberi življenje.**« in je namenjena osvetščanju o pomenu uporabe kondoma kot zaščite pred okužbo z virusom HIV pri spolnih odnosih.

Čeprav so znana dejstva o tej bolezni in vemo, kako jo preprečiti, se epidemija še vedno širi! Predvsem mladi so zaradi svojih usmeritev in načina življenja prevečkrat žrtev te neusmiljene bolezni.

Po podatkih Združenih narodov je po grobih ocenah leta 2007 na svetu živelo okoli 33 milijonov s HIV okuženih ljudi, približno tri milijone ljudi se je lani na novo okužilo z virusom, dva milijona ljudi sta zaradi aidsa umrla.

Tudi Slovenija ni nobena izjema. Na Koro-

škem je bil leta 2007 diagnosticiran en primer okužbe s HIV, prav tako so zabeležili en primer okužbe s HIV od januarja do septembra 2008. V obdobju od leta 2005 do leta 2007 je iz razpoložljivih podatkov razvidno, da se na Koroškem vsako leto z virusom HIV na novo okuži po ena oseba. Testiranje na HIV je na Koroškem mogoče vsak ponedeljek dopoldan na transfuzijskem oddelku Splošne bolnišnice Slovenj Gradec, je anonimno in zaupno ter zaenkrat brezplačno.

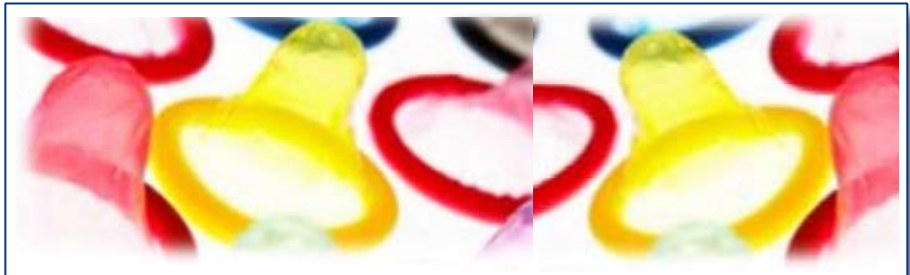

Število s HIV okuženih v Sloveniji počasi narašča – v zadnjih desetih letih (1998–2007) je bilo prepoznanih skupno 225 primerov novih diagnoz okužbe s HIV, umrlo je 33 bolnikov z aidsom. V Sloveniji je s HIV predvidoma okuženih manj kot 1000 ljudi, kar je relativno malo v primerjavi z večino držav Evropske unije. Po drugi strani pa se v Sloveniji, v primerjavi z drugimi državami EU, relativno malo testiramo na okužbo s HIV, čeprav se obseg testiranja počasi povečuje – leta 2007 je bilo opravljenih 1,5 testa na 100 prebivalcev.

V Sloveniji se virus HIV na srečo ni hitro razširil med intravenoznimi uporabniki drog ter njihovimi spolnimi partnerji. Zadnja nova diagnoza okužbe s HIV med injicirajočimi uporabniki prepovedanih drog je bila zabeležena leta 2001. Prav tako že nekaj let ni bilo nove diagnoze pri otrocih, rojenih materam, okuženih s HIV – zadnji tak primer je bil leta 2004. Najbolj ogrožena skupina ostajajo homoseksualni in biseksualni moški, vendar se lahko tudi stanje okuženosti z virusom HIV med intravenoznimi uporabniki drog, ki spadajo med skupine z visokim tveganjem, hitro poslabša.

Leta 2007 je za aidsom zbolelo devet oseb, dva bolnika sta umrla. V zadnjih desetih letih (1998–2007) je za aidsom zbolelo 76 oseb, medtem ko je 33 bolnikov z aidsom umrlo. Relativno nizka obolevnost za aidsom in umrljivost po diagnozi aidsa sta predvidoma posledica dobre dostopnosti do zelo kakovostnega zdravljenja okužbe s HIV, vključno z visoko aktivnim proti-retrovirusnim zdravljenjem.

Leta 2007 je bilo na Inštitutu za varovanje zdravja RS, na osnovi zakonske obvezne prijave, prijavljenih 36 primerov novih diagnoz okužbe s HIV, od tega 34 med moškimi in dva primera med ženskami. Med 34 primeri novih diagnoz okužbe s HIV med moškimi je bilo 29 primerov med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi, dva moška sta se predvidoma okužila s heteroseksualnimi spolnimi odnosi, treh primerov pa ni bilo mogoče uvrstiti v no-

beno od znanih skupin z višjim tveganjem. Obe ženski sta se okužili s heteroseksualnimi spolnimi odnosi. Med injicirajočimi uporabniki drog niso zabeležili nobene nove okužbe, prav tako leta 2007 ni bilo prijavljenega nobenega primera okužbe otroka, ki bi se rodil materi, okuženi s HIV.

V obdobju od 1. januarja do 30. septembra 2008 je bilo na Inštitutu za varovanje zdravja RS, na osnovi zakonske obvezne prijave, prijavljenih 33 primerov novih diagnoz okužbe s HIV, od tega 31 med moškimi in dva primera med ženskami. Največ primerov novih okužb s HIV je bilo med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi – 21 primerov. Ostali so se predvidoma okužili s heteroseksualnimi spolnimi odnosi – v petih primerih, sedem oseb pa ni bilo mogoče uvrstiti v nobeno od skupin z višjim tveganjem.

Virus je tako majhna živa stvar, da jo lahko vidimo le z dobrim mikroskopom. Raste v živih celicah in zelo težko preživi zunaj telesa. Laboratorijski testi so pokazali, da virus zunaj telesa skoraj v celoti izgubi svojo sposobnost okužbe že po nekaj urah, prav tako se zunaj telesa ne more razmnoževati. Zrak virusa HIV ne ubije, posuši pa tekočino, v kateri se virus nahaja, kar ga v glavnem uniči. Vendar lahko virus kljub temu preživi v majhnih ostankih krvi v injekcijski igli tudi do nekaj dni, saj je kri ujeta znotraj brizge ali igle, kjer je zrak ne more posušiti.

Ko virus vstopi v telo, napade celice imunskega sistema. Celice imenujemo T-pomagalka in so osnovni gradniki našega imunskega sistema. Ko je celica okužena, ostane okužena vse življenje.

Ko virus okuži celico, obstajata dve možnosti: virus se razmnožuje, okuži nove celice in namesto, da bi celica opravljala svoje delo, sedaj izdeluje nove viruse; ali pa se virus skriva v celico za več let. Virus HIV povzroča oslabelelost imunskega odziva.

AIDS je sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti ter je končna razvojna stopnja okužbe s HIV.

Ljudje ne umirajo zaradi virusa HIV, temveč zaradi drugih okužb in bolezni, ki so pri človeku z zdravim imunskim sistemom redkeje usodne, za človeka s HIV pa so smrtno nevarne, saj HIV uniči njihov imunski sistem. Tako imenovane oportunistične okužbe so na primer pljučnica *Pneumocystis carinii*, glivična vnetja – kandidiaze, tuberkuloza, bolniki z aidsom zbolevali za malignimi boleznimi, izgubljajo telesno težo idr.

Virus HIV se nahaja v krvi, spermi, vaginalnih izločkih, materinem mleku. Prenáša se neposredno ob vnosu okužene telesne tekočine v kri ali preko sluznic. V slini, solzah, urinu, blatu, izbljuvku in znoju so premajhne koncentracije virusa HIV, da bi lahko povzročile okužbo, razen v primeru, da je v teh izločkih prisotna kri. HIV ne prehaja preko nepoškodovane kože, zaradi tega se ne moremo okužiti pri vsakdanjih stikih, kot so skupno bivanje, dotiki, objemanje, rokovanje, kihanje in kašljanje.

Branka Božank, univ. dipl. soc. del.,
Zavod za zdravstveno varstvo Ravne

Viri: Inštitut za varovanje zdravja
Republike Slovenije
UNAIDS
World health organization

V prestolnici Madžarske

Pred dvema letoma smo obiskali Dunaj in letos se je rodila ideja, da si ogledamo prestolnico sosednje Madžarske. Madžarska je bila v času avstro-ogrskega cesarstva, do konca prve svetovne vojne (11. 11. 1918), povezana z našimi predniki. Ta povezava je v Prekmurju trajala še do konca druge svetovne vojne leta 1945. Zato smo hvaležni turistični agenciji, ker nam je dodelila vodiča Jožeta. Doma je iz teh krajev in nam je veliko povedal o zgodovini Madžarske. 26. septembra letos smo izvedli dvodnevni izlet v Budimpešto. V zgodnjih jutranjih urah je odpeljal avtobus z dvaintridesetimi izletniki društva DMIT iz Gorenjske proti Mariboru, Prekmurju in po najkrajši poti do Budimpešte.

Budimpešto imenujejo »kraljico Donave« ali tudi »kraljico mostov«. Le malokateri državi daje njena prestolnica tako močan pečat, kot ga Madžarski daje Budimpešta. Vsak peti Madžar živi v tem dvomilijonskem mestu. Budimpešta je politično, gospodarsko in industrijsko srce dežele, pa tudi duhovno in kulturno središče 15 milijonov Madžarov po svetu. Današnja Budimpešta je nastala leta 1873 z združitvijo mest Budim, Stari Budim in Pešta. Budim je bil že od 14. stoletja sedež ogrskih kraljev in leži ob strmem skalnatem zahodnem donavskem bregu. Stari Budim (Obuda) je bil trg s kmetijskim pridihom. Na vzhodnem ravnem obrežju Donave je Pešta, kjer so živeli obrtniki in trgovci. V času avstro-ogrskega cesarstva (1867–1918) se je mesto odločilno izoblikovalo. Ni hotelo zaostajati za Dunajem. Leta 1896 je bila zgrajena že prva podzemna železnica. Po drugi svetovni vojni se je pod vplivom Sovjetske zveze mesto še širilo.

Ob prihodu v Budimpešto smo najprej zamenjali nekaj denarja v forinte, poskusili palinko (marelično žganje) in se posladkali s poznanim madžarskim pecivom. Nato smo se odpravili na ogled. Povzpeli smo se na Gellertov hrib s Citadelo, od koder je čudovit pogled na mesto, številne mostove preko Donave (Verižni, Elizabetin, Margaretin, Arpadov ...) in mestni parlament, ki je bil zgrajen v neogotskem slogu (1884–1904)

Foto: Igor Koren

Pogled na mesto s Citadele

Poleg cestnih vodita preko Donave še dva železniška mostova. Enega so letos prenovili. Del pločevine je naredil Acroni. V hribu je nameščen velik rezervoar vode. Nato smo šli na grajski hrib Budim. Ker je kraški, so v njegovi notranjosti podzemne jame, ki so

jih uporabljali za zaklonišča in skladišča. Tam je Kraljeva palača, ki jo čuva bronast mitološki ptič Turul.

Foto: Igor Koren

Kraljeva palača

Z Ribiške utrdbe se odpira lep pogled na mesto. Mimo kipa kralja Štefana smo prišli do lepe Matijeve ali Matjaževe cerkve. Zgradil jo je leta 1255 Bela četrti, 1541. so jo Turki spremenili v mošejo (Sulejman Veličastni), v 19. stoletju so jo jezuiti ponovno prenovili v neogotskem slogu, a eksotično vzhodnjaško vzdušje se je ohranilo.

Foto: Igor Koren

Ribiška utrdba s kipom sv. Štefana iz leta 1650 – madžarski parlament

Pred večerom smo si ogledali še veliko mestno tržnico.

Foto: Igor Koren

Tržnica

Po namestitvi v hotelu smo se odpeljali v Čardo. Tam smo poskusili tipično madžarsko hrano in uživali ob zvokih ciganske glasbe in folklornem programu.

Foto: Igor Koren

V Čardi

Naslednji dan smo obiskali Margaretin otok, ki je sedaj mestni rekreacijski prostor. Ime ima po sveti Margareti, ki je bila hči kralja Bela četrtega. Nato smo si zraven parlamenta ogledali baziliko svetega Štefana, ki so jo gradili od leta 1851 do 1906.

Foto: Igor Koren

Cerkev sv. Štefana

Prevzel nas je Trg junakov s kipi pomembnih zgodovinskih osebnosti Madžarske. Zgrajen je bil ob 1000. obletnici prihoda Madžarov iz prejšnje domovine. V Karpatsko kotlino jih je izza Urala pripeljal slavni vojskovodja Arpad. Zraven je mestni park Varos liget z živalskim vrtom, zabaviščnim parkom in s termalnim kopališčem. Mesto ima 123 vrečev in 12 kopališč. Kopališča so bila poznana že v času Rimljanov in tudi med vladanjem Turkov v 16. in 17. stoletju.

Foto: Igor Koren

Trg junakov

Zanimiv za ogled je bil tudi двореc Vajdahunyad, kjer so prikazani vsi arhitekturni slogi iz zgodovine Madžarske. Peljali smo se mimo druge največje sinagoge na svetu, ki so jo zgradili 1862. leta in ima čudovite orientalske okraske. Pred odhodom iz Budimpešte smo obiskali še velik sodoben nakupovalni center. Spotoma smo se ustavili v mestu Siefok in si od blizu ogledali Blatno jezero (Balaton) – madžarsko morje. Jezero je v povprečju globoko tri metre in je med čistejšimi jezери v Evropi. Poleti se voda segreje do 30 °C.

Foto: Igor Koren

Ob Blatnem jezeru

V mraku smo prispeli v Slovenijo in se v Radencih poslovili od vodiča Jožeta. Spoznali smo madžarsko prestolnico Budimpešto in slišali veliko o posebnem narodu, ki se je konec 9. stoletja ugnezdil med slovanske, germanske in romanske narode.

Marjan Mencinger, Acroni

Špikov kot

Spet je leto naokoli, prehitro šlo je mimo nas. So v vladi menjali se stoli in mimo je brezskrbni čas.

Recesija seka revno rajo, bogate »šlata« mnogo manj. Mi vzamemo pač, kar nam dajo, saj bogat ve, kaj je zanj.

Edino, kar nam preostane, je še bolj zategniti pas. Oblíž pa na finančne rane in prebiti se skoz krizni čas.

Če šlo bo še naprej vse v »franže«, vse manj me mika to življenje. Sem pač tiste revne branže, me tepe pomanjkanje, trpljenje.

Nič več šel ne bom na morje, k sreči za smuko sem prestar, zato poslušam slabe štorije, kar lažejo, mi je figo mar.

Oblečen sem po stari modi, kot prišel bi iz naftalina. Obleka menda v muzej že sodi in že davno ni več fina.

Nogavice luknjaste kot sito, pri srajci ovratnik ves zmečkan. Če prištejem brado neobrito, pogled v ogledalo je zaman.

Odkar kupujem zgolj poceni, je kvaliteta šla v pozabo. Tudi drugim, ne le meni, kar imamo, ni za rabo.

Vedno se čudim, kaj je z mano, da postal sem pesimist. A v zibel mi bilo je dano, da bil bi večer optimist.

Odnehal pa ne bom nikoli! Gorenjec sem trmast, saj se ve. Naučil v življenjski sem se šoli, v slabem obupati se ne sme.

Lepo še vedno sonce sije in greje premrle nam kosti. Čeravno včasih za oblak se skrije, počakajmo na jasne dni.

Eh, saj vem, da nam bo bolje, zdaj prav hudo še ne trpim. Obilo sreče, dobre volje, prav vsem vam iz srca želim!

To je čas za dobre želje, za te, ki vrejo iz srca. Od ponedeljka do nedelje, naj vsak, kar si želi, ima!

Od vsega najbolj si želimo: zdravja naj bo na pretek! In za praznike se veselimo, zato, na zdravje, dober tek!

Boter Špik

Smeh je pol jabolka

POMEMBNEŽ

Novopečeni šef oddelka je ponosno sedel za svojo pisalno mizo. Ko je vstopil prvi obiskovalec, je pograbil telefonsko slušalko in rekel:

“Ja, gospod direktor, res je bil lep večer pri vas. To bi morala še kdaj ponoviti. Ja, ja, direktor, tudi vam, enako, hvala! Se vidiva!”

Ko je odložil slušalko, se je obrnil k obiskovalcu.

“Želite?”

“Prišel sem vam priklopiti telefon!”

OBRAT

“Če bi to tvoj oče vedel,” je rekla kokoš piščancu,“ bi se obrnil na žaru!”

JOGA

Netopirji v votlini visijo z glavami navzdol, le eden je izjema in visi tako, da ima glavo zgoraj.

“Kaj pa je temu?” vpraša eden od netopirjev svojega soseda.

“Z jogo se ukvarja.”

POGOJNI REFLEKS

V laboratoriju se pogovarjata beli miški:

“Strenirala sem doktorja!” se je pohvalila prva.

“Kako?” je presenečena druga.

“Vsakič, ko pridem skozi labirint, mi da hrano. Pogojni človekov refleks, pač!”

DVE ŽENI

“Ste že spoznali mojo čudovito ženo?”

“Kaj? Imate dve ženi?”

Možganski križkraj

AVTOR: DRAGO RONNER ACRONI	KOPJE	OZKA POT ZA PEŠCE	HARMONIKA	BOLIVIJSKI PREDSEDNIK MORALES	VRSTA ENOLONČ- NICE	SLOVENSKI MANEKEN KOBILICA	MOŠTVENA IGRA Z ŽOGO	SIJ	UPORNIK	GLINA	ETNIČNA SKUPINA V SEVERNI ALBANIJ	NAZNANILO OBLESTEM	AMERIŠKO OTOČJE V ALEUTIH	REDKA KOVINA (ZNAK Yb)	VENEZUELSKI SLIKAR (JESUS RAFAEL)	UKANA, ZVIJACA
JELEN S POŠTIRIMI IZRASTKI NA ROGU								ZELO STROG, RIGOROZEN ČLOVEK								
OSNOVNI MATEMATIČNI POJEM								VRSTA DVGALA SLAVEN LOVEC V GR. MIT.								
ZAČETEK MISLI																
EMILE ZOLA			IGRALKA BRECELJ	FIN. JEZERO INARI						IGOR DEKLEVA			ČASOVNI TERMIN ČESKI PISATELJ FILIP			
				AFRIŠKA ANTILOPA						OBRI						
UM						GOROVJE V BOLGARIJI					VRSTA STROČNICE				MANJŠI STOPNIČASTI SLAP	SIJ
						IZOLACIJA					MESTO V NIGERIJ					
SIJ	SKUŠNJAVA	ALUMINIJ				ČUTILO ZA VID			POTNI STROŠKI SPORTNIK NA JADRAL. DESKI							SLOVENSKI DIRIGENT (HERIBERT)
		ATOMSKA SKUPINA														
STARA JAPONSKA PRESTOLNICA					TROPSKO DREVO							GR. POVELJ. PRED TROJO				
					PREMETENKA							AM. IGRALEC CRUISE				
PASTIRSKA IGRA TORQUATA TASSA							ALBANSKI PESNIK MEKULI		AMORET				AMERIŠKI PISATELJ TWAIN	STANE VIDMAR		
									SLOVENSKI DNEVNIK					RIM. BOG LJUBEZNI		
KONEC MISLI																
PEVKA DEŽMAN				HIPEC, TRENUTEK							PODROČJE POD VLADO IMAMA					
				EDO ŠLAJMER							IGOR SAMOBOR					
SINKO						FRANCOSKI IGRALEC DELON							SLOVENSKI KARDINAL (FRANC)			
IGRALKA ŽELEZNIK						NEKANJA ANGLEŠKA PEVKA (DIANA)					SIJ		SLOVAŠKI PESNIK (JANKO)			